

Fontosak az emberi kapcsolatok Jeruzsálemben az antiszemitizmus ellen

A közelmúltban rendezték meg a GFCA (Global Forum for Combating Anti-Semitism) kongresszusát, melyet kétévnte tartanak. Több mint ötven ország nyolcszázánál több küldötte érkezett Jeruzsálembé, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem globális fórumán kicseréljék tapasztalataikat, és lefektessék a következő két év stratégiai alapjait. A kongresszus tapasztalatairól kérdeztük Heisler András, a Mazsihisz elnökét.

Izrael ezáltal két nagyszabású rendezvénynek is otthont adott, hiszen itt ülésezett az Európai Zsidó Kongresszus (EJC) közgyűlése is. Mi zajlott a közgyűlésen, hogyan hangolták össze a két eseményt?

Az Európai Zsidó Kongresszus közgyűlését és a GFCA konferenciáját a szervezők úgy hangolták össze, hogy az EJC vendégei a Global Forum megnyitójára már átérhessenek Tel-Avivból Jeruzsálembé. A közgyűlés témái közül a leghangsúlyosabbak a biztonsági kérdések voltak. Többen komoly javaslatokat tettek, többek között *Ariel Muzicant*, az osztrák közösség képviselője, aki biztonsági és krízisközpontok (Security and crisis center, SACC) felállítását szorgalmazta, különösen hangsúlyozva a munka professzionalitásának szükségességét. Nagyon hasznos előadást tartott az angol, a dán és a francia biztonsági vezető. Külön érdemes megjegyezni, hogy a 300-400 ezer fős angol zsidó közösség saját biztonsági szolgálata 1200(!) önkéntessel dolgozik. Mindezek mellett a költségvetésükhöz – a magyarországi viszonyokhoz képest elképzelhetetlen összegű – kormánytámogatást kapnak, mértéke nagyobb, mint a Mazsihisz teljes évi költségvetése.

Erről az eseményről – nyilvánvalóan nem véletlenül – kevesebbet lehetett hallani, ugyanakkor a GFCA rendezvényéről annál többet. Mennyiben különbözött ez a konferencia az eddiektől?

A Global Forumot az Izraeli Külügyminisztérium kétévnte szervezi, alaposan ügyelve minden részletre. Ez hatalmas konferenciát, jelentős számú meghívottat jelentett a múltban is, az idei 800 fős vendéglista azonban a korábbiakat is felülmúlta. Az izraeli kormány nagyon fontosnak tartja a rendezvényt. A nyitó plenáris ülés egyik fő szónoka Izrael Állam nemrég újrávalasztott miniszterelnöke, Benjámin Netanjahu volt.

Mi volt a mondanójának lényege?

Beszédében kiemelte, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem megvalósításában eddig mindig az oktatást és a fiatalokat jelölték meg főbb célcsoportként. Ennek fontosságát a kormányfő is elismerte, azonban azt is hangsúlyozta, hogy ezt a szemléletet módosítani kell. Az új irányelvek szerint léteznek más célcsoportok is, ennek megfelelően politikai vezetőket, véleményformáló értelmiségieket is meg kell nyerni küzdelmünkhez. Igen, ez a mi küzdelmünk, egy olyan küzdelem, amelyben szerepet kell vállalniuk a zsidó közösségeknek, a fiataloknak, a pedagógusoknak, de a közvéleményt formáló értelmiségieknek is!

Mi történt még a GFCA kongresszusán?

Különböző panelokban folyt a munka az első nap. Ezek közül kiemelném az *Ira Forman* által vezetett beszélgetés munkáját, ahol az antiszemitizmus monitoringozásával kapcsolatos technikákat és nemzetközi gyakorlati tapasztalatokat osztották meg a résztvevőkkel. *Ira Forman* az amerikai külügyminisztérium antiszemitizmussal foglalkozó államtitkárságának a vezetője, személyében az Egyesült Államok magas szinten képviseltette magát a tanácskozáson. Hasonlóan izgalmas panel volt az interneten jelentkező antiszemita uszításokkal foglalkozó csoport munkája is. Ahhoz, hogy ezekkel szemben is sikeresen lehessen fellépni, professzionális eszközök használatára van szükség, ebben adtak a szakemberek számára hasznos és alkalmazható tanácsokat.

Ez a konferencia azért is különleges volt, mert itt mutatkozott be az IHRA soros elnökéül Magyarországra. Milyen előadások hangzottak el ebben a témában?

A nagy létszámú magyar delegáció – a Mazsihisz, az EMIH, az ortodoxia is több zsidó közéleti személyiséggel képviseltette magát a GFCA kongresszusán – izgalommal várta azt a panelt, melyben *Takács Szabolcs*, az IHRA magyarországi elnöke tartott előadást. Az államtitkár részletesen beszámolt az IHRA 2015. évi magyar elnökségének terveiről, a holokausztal és az antiszemitizmussal kapcsolatos speciális magyarországi szempontokról. Különösen fontos volt, hogy nem kerülte meg az emlékeztetpolitiká szenzitív oldalát sem. Előadása után sok kérdés vetődött fel a nemzetközi hallgatóság körében: sokan nem tudták összeegyeztetni az IHRA elnökség nagy ívű terveit néhány olyan, a Horthy-érában tevékenykedő közéleti ember, író vagy költő munkásságának elismerésével, akik nyíltan antiszemita nézeteket vallottak. *Takács Szabolcs* – elkerülve a konfrontációt – válaszában a magyar demokrácia kezdeti szintjéről és javítandó hibáiról beszélt.

Milyen egyéb megbeszéléseken vett részt Ön a konferencia mellett?

Mint minden konferencia, a GFCA rendezvénye is remek alkalmat nyújtott személyes beszélgetések és tárgyalások lebonyolítására. A Zsidó Világkongresszus (WJC) vezetésével két megbeszélésen is jelen voltam. Egyikre mint a WJC alelnökét hívták meg, s ezen *Takács Szabolcs* csatlóval tárgyalunk az IHRA terveiről, az együttműködési lehetőségekről. Fontos volt ez az összejövetel; azt gondolom, hogy a WJC vezetése pontos képet kapott az elképzelésekről. Mindent egybevéve, igen hasznos volt ez a tárgyalás.

En arra is kíváncsi vagyok, hogy például ezek a megbeszélések, amelyeket a WJC nevében is folytatott, milyen hangulatúak voltak, mennyire számít az évtizedes ismeretség?

Egyfelől minden ilyen megbeszélés a lehető leghívatalosabb formák közt zajlott. Ugyanakkor a szünetekben és a program végén is megtapasztalhattuk, mennyire fontosak az emberi kapcsolatok, mert egymás tapasztalatainak felhasználásával tudhat csak a zsidó világ hatékonyan működni. Folyamatosan éreztették velünk, milyen nagyra tartják az a munkát, amit a Magyarországi Zsidó

Hitközségek Szövetsége az elmúlt időszakban kifejtett. Nagyon érdekes volt azt is megtapasztalni, hogy a Mazsihisz lépéseit ebben a közegben nem kellett magyarázni, mindenki tisztában volt velük. Tudták, hogy szövetségünk egyfelől kritikai szemlélettel lép fel, másfelől folyamatosan tárgyalópartnerre is a kormánzatnak, harmadrészt pedig jelenösen nyitott a zsidó civil szervezetek, a közvéleményt befolyásoló értelmiségiek felé. Egyesek szerint sikerült bebizonyítanunk, hogy képesek vagyunk a legkényesebb ügyekben is eredményeket elérni. Többen sikeres példaként említették a józsefvárosi projekt során kifejtett tevékenységünket, kiállításunkat.

Lehet tudni, hol tart most ez az ügy?

Még nem tudok konkrétumokat mondani, bár szívesen tenném. Úgy hiszem, tárgyalások előtt állunk, és várjuk a kormányzat további terveit. Legutóbb volt egy kis „adok-kapok” a projekt kapcsán, de szerencsére a Mazsihisznek ebben nem kellett megszólalnia.

Az 1%-os kampány során is kerekedett egy vita.

Nem szeretnék ezzel hosszabban foglalkozni, már csak azért sem, mert rövidesen lezárul az adóbevallás időszaka, s csak jóval utána tudhatjuk meg, mennyire volt sikeres a munkánk. Én értemet a kritikák mozgatórugóit, de szerencsére érkezett több pontos és a vitakultúra szabályait is betartó válasz.

*A Cannes-ban zajló filmfesztivál egyik esélyesének lett kikiáltva a *Salufia* című magyar film is.*

És ha folytathatom, akkor ez egy egészen különleges szemléletű holokausztalkotás. Kíváncsian várom az eredményhirdetést, és nagyon bízom benne, hogy egy ilyen fontos témával ismét jelen leszünk az európai kultúra életében.

Köszönöm a beszélgetést.

M. Kende Péter

Frölich főrabbi igazsága (2. o.)

Az Új Élet aranyfokozatú médiatámogató (2. o.)

Der gute Göring (4. o.)

Fel, Berlinre! (8. o.)

Demokrácia és ordas eszmék

Reuven Rivlin és Joachim Gauck

A rasszizmus, az antiszemitizmus és a szélsőségek elleni küzdelem fontosságát hangsúlyozta *Reuven Rivlin* izraeli államfő Berlinben, az izraeli-német diplomáciai kapcsolatok felvételének 50. évfordulója alkalmából tett látogatása első napján.

A berlin-grunewaldi vasútállomás hírhedt 17-es vágányánál kialakított emlékhelyen – ahonnan 1941-től a második világháború végéig több tízezer berlini zsidó szállítottak munkatáborba vagy megsemmisítő táborba zsidó származásuk miatt – a koszorúzás után mondott beszédében *Reuven Rivlin* hangsúlyozta, hogy az ordas eszmék ellen nem elég a demokrácia biztosítása, hiszen a demokrácia önmagában nem ad védeltséget a nacionalizmus és a fasizmus ellen.

„A mai világban, amelyben egyre nagyobbak a kultúrák és az ideológiák közötti feszültségek, éberségre és határozottságra van szükség mindenkitől a rasszizmus, az antiszemitizmus és a fundamentalizmus elleni küzdelemhez” – mondta az izraeli államfő a berlin-brandenburgi közszolgálati műsorszolgáltató társaság (RBB) hírportáljának beszámolója szerint.

Reuven Rivlin a német államfő, *Joachim Gauck* meghívására látogatott Berlinbe. Találkozájukon nemcsak a két ország kapcsolatának fejlődését méltatták, hanem a vitatott kérdésekről is beszéltek. A német államfő a tárgyalás után tett nyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a holokausztal terhelt múlt feloldhatatlan kapcsolatot teremtett Németország és Izrael között, és a közös értékek is összekötik a két országot.

Ugyanakkor Németország támogatja az iráni atomprogram körüli viták rendezéséről szóló szerződés ügyét, és kiáll az izraeli-palesztin konfliktus két állam (Izrael és Palesztina) létén alapuló megoldása mellett – mutatott rá *Joachim Gauck*.

Reuven Rivlin azt mondta, hogy Izrael ugyan mindkét kérdésben más álláspontra helyezkedik, de a nézetkülönbségek nem terhelik meg az izraeli-német viszonyt. „Kapcsolataink olyan közös értékeken alapulnak, mint a demokrácia, a véleményszabadság és az egyenjogúság” – tette hozzá az izraeli köztársasági elnök.

Reuven Rivlin Berlinben tárgyalt *Joachim Gauck* államfővel, *Angela Merkel* kancellárral és *Frank-Walter Steinmeier* külügyminiszterrel. A német-izraeli diplomáciai kapcsolatok felvételének 50. évfordulójára számos programot szerveztek, a rendezvényesorozat csúcspontja a Berlii Filharmonikusok hangversenye volt. Az izraeli államfő látogatásának idejére rendkívüli biztonsági intézkedéseket vezettek be a német fővárosban.

Rivlin a ZDF országos közszolgálati televízióknak adott interjújában kiemelte: Izrael és Németország különleges kapcsolata nem azt jelenti, hogy Németországnak mindenben egyet kell értenie a zsidó állammal, és az sem szükséges, hogy mindig támogassa törekvéseit.

A Zsidó Világkongresszus gratulál Heisler Andrásnak

Levélben köszöntötte a Zsidó Világkongresszus *Heisler András* újrávalasztása alkalmából. **Örömmel szolgál, hogy Ronald Lauder, a Zsidó Világkongresszus elnöke és jómagam nevében írhatok neked, hogy őszinte gratulációmot fejezzem ki Mazsihisz elnökké történt újrávalasztásod alkalmából. Minden jót kívánok neked következő elnöki időszakodhoz. Mázál tov – írta *Robert Singer*, a Zsidó Világkongresszus főtitkára.**

Tudjuk, hogy a magyar zsidó közösségnek milyen komoly kihívásokkal kellett szembenéznie az elmúlt években. Dicséretre méltó erős helytállásod, amelyet a magyar zsidó közösség újrávalasztásoddal erősített meg – tette hozzá a főtitkár.

A magyar zsidó közösség nem csupán a világ egyik legnagyobb közössége, de jelentős történelme van, a Mazsihisz pedig mindig központi szerepet töltött be a Zsidó Világkongresszusban.

Örömmel fejezzük ki, hogy folytathatod fontos munkádat, a jövőben is számítunk együttműködésedre – áll a levélben.

Megtartotta közgyűlését a BZSH

Megtartotta éves közgyűlést a Budapesti Zsidó Hitközség, amelyen az elsődleges téma a zárszámadás és a költségvetés volt, de napirendre került a korábbi tisztújításon üresen maradt bizottsági helyek feltöltése is.

A közgyűlést megnyitó *Ács Tamás* elnök és *Kunos Péter* ügyvezető igazgató megállapította, hogy a grémium határozatképes.

Elsőként a nemrég elhunyt *Bánki Péter*, a Nagyfuvaros utcai körzet közgyűlési tagjára emlékeztek a megjelentek.

Darvas István rabbi nyitóimáját követően megkezdődött a Választási, valamint a Számvevő és Számvizsgáló Bizottság tagjainak megválasztása. A számvizsgáló bizottság tagjainak megválasztása. A számvizsgáló bizottság tagjainak megválasztása. A számvizsgáló bizottság tagjainak megválasztása.

A legutóbbi közgyűlésen két fő került be a Számvevő és Számvizsgáló Bizottságba, ahová további három szabad helyre választhattak még tagokat, ám ezúttal egyik jelölt sem szerzett többséget a két választási körben, így most nem töltötték fel a bizottságokat.

A grémium ezt követően elfogadta a 2014-es évi zárszámadást, valamint a 2015-ös költségvetést is.

Ács Tamás elnök javaslatára a BZSH Vasvári Pál utcai körzetének jogállásáról szóló szavazást elhalasztották.

A közgyűlés *Heisler András* Mazsihisz-elnök tájékoztatójával, valamint *Szerdóczy Ervin* rabbi beszédével zárult.

Frölich főrabbi igazsága – a génekbe kódolt identitás

Gerő András professzor egy, a Szombatban megjelent írásában azt írta fel a Mazsihisznek, hogy az a származást, a „fajt” a szabad identitásválasztás fölé helyezi, ami szerinte elfogadhatatlan. Kifogásolta, hogy a Mazsihisz 1%-os kampányának „arcai” nem köti össze más, csak az, hogy zsidó felmenőtől születtek, és többen közülük – saját választásuk alapján – a katolikus vallást követik, mint például Szerb Antal vagy Radnóti Miklós.

Frölich főrabbi úr válaszában emlékeztette Gerő urat, hogy akik kitértek, csupán a zsidó vallásból tértek ki, azt hagyták el, nem pedig a zsidó gyökereket vágják el.

Eggedtessék meg egy rövid hozzászólás Kaliforniából, az amerikai Szilícium-völgyből, amely az amerikai géntechnológia központja is.

A korszerű géntechnológia Frölich főrabbi urat igazolja!

A zsidó gyökereket lehetetlen elvágni. A származás ténye mindent felülír, mindent átható jellegű, aki zsidónak születik, az Izrael gyermeke marad; aki zsidó testbe szüle-

Sergej Brin, a Google alapítója és párja, Anne Wojcicki, a 23andMe alapítója

tett, annak génjei zsidók maradnak. Ugyanis a zsidókat megbonthatatlan és komplex genetikai kapcsok is összekötik, függetlenül attól, hogy ki-

tértek-e, gyakorolják-e a vallást, vagy esetleg azt sem tudják, hogy zsidó felmenőik vannak.

Ma minden amerikai nagyváros kórházában megkérdezik a házassaló pártól, hogy vannak-e askenázi zsidó felmenőik. Ha a válasz igenlő, akkor elvégzik a Tay-Sachs-szindróma tesztet, és annak eredménye drámai következményekkel is járhat. A jövőendő pár meg fogant csecsemője halálos genetikai rendellenességet hordozhat, és a szindróma kelet-európai askenázi zsidók körében fordul elő.

Ma már tesztel meghatározható a Kohen y kromoszóma, az ún. Cohen Modal Haplotype (CMH), amely bizonyíthatja, hogy hordozója a papi rend, a Kohaniták leszármazottja. Sokan meglepődnek, amikor kiderül, hogy ugyan egész életükben kohanitaként imádkoztak (például „dihentak” – recitálták a papi áldást), de genetikailag nem bizonyítható a papi törzshöz való tartozásuk.

A 185delAG BRCA génmutációt hordozó nők hajlamosabbak a gyógyíthatatlan, fiatal korban támadó mellrákra, és az szinte kizárólag zsidó felmenőkkel rendelkező nőknél fordul elő. 2012-ben jelent meg Jeff Wheelwright könyve (The Wandering Gene and the Indian Princess: Race, Religion, and DNA), amely egy amerikai hispan család tragikus mellrák-kálváriáját követi. A család nem tudta, hogy felmenőik valószínűleg spanyol „converso”-k (áttért zsidók) voltak, akik a 16. században Mexikóba vándoroltak, és tőlük „örökölték” a halálos gént.

A kaliforniai Szilícium-völgyben van egy géntudató vállalat, amelyik olcsó, pontos és könnyen hozzáférhető módszerrel forradalmasította a korábban bonyolult géntesztet. A cég neve, 23andMe (23ésÉN) arra utal, hogy egy átlagos humán sejtben 23 pár kromoszóma van. Klienseik közül sokan meglepődnek, amikor megtudják, hogy zsidó ősökkel rendelkeznek, de előfordult olyan eset is, hogy zsidóként nőttek fel, zsidó gének nélkül.

A 23andMe alapítója Anne Wojcicki, akinek édesanyja zsidó, míg édesapja lengyel származású amerikai; párja az orosz születésű Sergej Brin, a Google alapítója, aki zsidó származású. Wojcicki saját géntérképét annyira izgalmasnak találta, hogy mindenki számára elérhető géntesztet és adatbázist akart kifejleszteni.

Frölich főrabbi idézi Menasse Klein Misne Háláchot című művét: „aki zsidó testbe született, az bármit tesz, a teste zsidó marad”. A géntudomány jelenlegi állása őt igazolja.

Lázár György

L. A.

Az EMIH csatlakozott a Mazsihiszhez

„Ha lesz közötted szükkölködő, testvéreid egyike, kapuid egyikében, a te országodban (...) ne keményítsd meg szívedet, és ne zárd be kezdet testvéred előtt, aki szükkölködő.” (Mózes5, 15:7)

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége örömmel értesült arról, hogy az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) is részt vállal abban a felelősségteljes feladatban, amely a humanitárius válságban küzdő ukrainai polgárok, kárpátaljai honfitársaink megsegítését szolgálja.

Fontosnak tartjuk, hogy törvényeink parancsát követve, mindig segítjük a rászorultakat. Ezért is gratulálunk ahhoz, hogy az Emberi Erőforrások Minisztériumának közreműködésével az EMIH is csatlakozik ahhoz a jószolgálati küldetéshez, amelyet a Mazsihisz már évek óta folyamatosan gyakorol.

A Mazsihisz évek óta együtt érez a határainkon kívül élő magyar és magyar zsidó közösség gondjaival. Ezért fontosnak tartjuk, hogy más szervezetek is kövessék példánkat, és nyújtsanak segítséget a rászorultaknak.

A Mazsihisz a tavalyi és az idei évben is segítette a kárpátaljai zsidó közösséget. Peszách előtt mách-

zorokat és az ünnep lebonyolításához szükséges macsaszt és darát szállítottunk Kárpátaljára.

A Mazsihisz felvette a kapcsolatot Magyarország beregszászi és ungvári főkonzulátusaival, valamint a helyi zsidó közösségekkel, ahol megerősítették, hogy a legnagyobb segítséget az ott élőknek egyértelműen a pénzületi támogatás jelenti. Ukrajnában az emberek többsége rendkívül szerény körülmények között él, alapvető szükségleteik, ételmezésük, egészségügyi ellátásuk egyre kilátástalanabb.

A beregszászi főkonzulátus munkatársa kérésünkre elmondta még, hogy a térségben szerencsére béke és nyugalom van, így nagy segítség lenne még az is, ha Magyarországról továbbra is minél többen mennének turistaként Kárpátaljára. Sok a látnivaló, kedvesek az emberek, történelmileg fontos, szép tájak, települések vannak ezen a vidéken – hangsúlyozta a főkonzulátus munkatársa.

A Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége – egyeztetve és együttműködve a helyi zsidó közösséggel és a helyi főkonzulátusokkal – hamarosan egy nagyobb összegű pénzületi támogatást kíván személyesen elvinni a térségbe.

Felhívás

A Mazsihisz több hitközségből jelzés érkezett, hogy az EMIH-re hivatkozva adategyeztes okán telefonon keressék meg hittestvéreinket. A telefonálók az érintettek minden személyes adatával rendelkeznek. A Mazsihisz bejelentést tett a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hivatalánál. Ezúton tájékoztatunk mindenkit, hogy a személyes adatokkal való visszaélés büncselekmény, melyben csak az érintettek tehetnek feljelentést. Amennyiben ezzel a lehetőséggel az érintettek élni szeretnének, a Mazsihisz jogi osztálya mindenben a segítségükre áll.

Egy másik sajnálatos, interneten terjedő álhírre is fel kell hívunk a figyelmet. A Claims Conference-re hivatkozva 1945 és 1950 között született hittestvéreinket azzal keressék meg, hogy jogosultak a Claims Conference-alapból kárpótlásra. E célból szintén személyes adatok átadását kérik. Kérünk mindenkit, hogy akit ezzel keresnek meg, ne adjon ki adatokat. A Claims Conference jeruzsálemi központjának vezető kárpótlási szakértője értetlenül reagált megkeresésünkre: a szervezet ugyanis nem nyitotta meg az alapot a jogosultak ezen körére, és a jövőre nézve még csak ilyen elgondolás sem született a központban.

Nyomatékosan felszólítjuk mind a két esetben a személyes adatokkal visszaélő szervezetet vagy szervezeteket, hogy azonnal szüntessék be a tevékenységüket. Legyenek tekintettel arra is, hogy az érintettek holokauszt-túlélők, vagy azok gyermekei. Cselekedetüket a Mazsihisz morálisan elfogadhatatlannak tartja, és minden lehetséges eszközzel fellépünk hittestvéreink védelmében!

Mazsihisz

Az Új Élet aranyfokozatú médiatámogató lett

Radnóti Miklós születésnapján adta át *Hanti Vilmos*, a Magyar Ellenállók és Antifasiszták Szövetségének elnöke „A Radnóti Miklós Antirasszista Díj aranyfokozatú médiatámogatója” díjat a Demokrata.info, a Klubrádió, a Népszava, a Regös Média Csoport és az Új Élet megjelent képviselőjének. A MEASZ elnöksége megköszönte azon médiák közreműködését, amelyek a legtöbbet tették a Radnóti-díj átadásának nyilvánosságáért.

A vendégeket házigazdaként a Klubrádió főszerkesztője, *Pataki Gábor* fogadta. Lapunk részéről *Kardos Péter* főszerkesztő vette át az elismerést. A díjazottak nevében a Radnóti-díjas MÚOSZ elnöke, *Tóth Károly* mondott köszöntőt. A díjátadást követően beszélgetés követte „Mit tudnak tenni a médiák a gyűlöletmentesebb életért?” címmel.

Zsidó közösségszervező szak

A szak célja olyan jól felkészült, a zsidó hitéletben jártas, a zsidó tudományosságban megfelelően tájékozott, idegen nyelvi és kommunikációs ismeretekkel rendelkező szakemberek képzése, akik alkalmasak lesznek a zsidó közösségszervezés tevékenységeinek ellátására a zsidó hitközségeknél, közösségeknél, egy-egy település vagy nagyobb régió kulturális életének megszervezésére és annak akár intézményi szintű (pl. közösségi házak) irányítására, a települési kisközösségek önálló menedzselésére stb.

A végzett közösségszervezők számára a budapesti közösségeknél, ifjúsági szervezeteknél, vidéki hitköz-

ségeknel és a határon túli magyar ajkú zsidó közösségeknél, hitközségeknél nyílik mód végzettségük és szakképzettségük szerinti elhelyezkedésre, illetve arra, hogy a zsidó művelődéstörténet mesterképzésben (MA) továbbképezzék magukat.

A tanulmányaikat sikeresen befejező hallgatók zsidó közösségszervező (BA) oklevelet kapnak.

A képzési idő három év.

A felvételi elbeszélgetés időpontja: 2015. június 22., 9.30–10.30

Helyszíne: Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, 1084 Budapest, Scheiber Sándor (volt Bércocsis) u. 2. I. em. 1. Módszertani Központ

Körzeti kitekintő

Dél-Pest

Zsidó emlékek nyomába eredtünk nemrégiben Nagyálló, Tokaj, Mád, Bodrogkeresztúr, Miskolc útvonalon. Csoportunk elég nagy létszámú volt, lévén társultunk a WIZO Hungary hölgyeivel, így megtöltöttünk egy buszt. Mindenütt sikerült terveink szerint meglátogatni a temetőt, a zsinagógát – vagy annak hült helyét. Ezúton is köszönetet mondunk *Blajer Gábornak*, *Kalmanovits Miklósnak* és *Freund Jenőnek*, akik készségesen álltak rendelkezésünkre az idegenvezetésben, és meséltek nekünk a helyi zsidóság múltjáról és jelenéről.

Megrendítő volt látni a több száz éves sírokat – hol ápoltabbak, hol összedűlőfélben vannak –, hallani a hajdani virágzó hitéletéről, és szembeülni a mai számokkal: „itt két zsidó él: én és az anyukám”; „itt kilenc zsidó él”; „itt már nem élnek zsidók”.

A tokaji zsinagóga az önkormányzat jóvoltából szépen felújítva kulturális célokra szolgál, de a hívők rendelkezésére áll egy gondosan berendezett imaterem. Nagyállón megnéztük azt az egyetlen, félig még álló romfalat, ami a valamikori zsinagógából megmaradt – és elképedve hallottuk, hogy ott még a hatvanas években (!) is volt istentisztelet. Igen, jól olvassák, az 1960-as években a kedves szomszédok téglánként hordták szét a zsinagóga falait! A miskolci – egykor gyönyörű – zsinagóga sajnos igen rossz állapotban van, életveszélyes, nem látogatható. Kár, hogy állagmegóvás helyett a mellé üresen álló földszintes épületet újították fel öregek részére – csak hát nincs, aki beköltözzön. De itt is van egy szép imaterem. Mádron a kedves, barátságos, más vallású öregúr lelkesen mesélt a sokféle látogatóról, hiszen ötven éve ő gondozza a zsinagógát és a tanházat, ahol a rabbi is lakott. Ezúton is köszönjük a sok színes történetet, és jó egészséget kívánunk neki.

Nagyon jól sikerült kirándulás volt, mindenki remekül érezte magát. Szívesen ajánlom a többi körzet figyelmébe: ha még nem jártak arra, tegyék meg!

Budai Juli

Szeged

Jeles vendége volt egy klubest erejéig a hitközségnek: a Nagykanizsán született és a Pécsi Orvostudományi Egyetemen végzett, majd annak Pa-

VALLÁSI ROVAT

Vakáció – zsidó szemmel

A zsidó vallás hagyományos előírásait felnőtt fejjel felfedező ember a nyári időszak közeledtével újonnan rácsodálkozhat törvényeink egyedülálló jellegzetességeire. Szívesen elutaznánk nyaralni, de hogyan biztosítsuk a kóser étkezést? A szállodai szobaajtók vajon szombaton is használhatók (nem elektromosak)? Egy tengerparti nyaralás frissítő lehetne, de vajon szabad-e fürdőruhában férfiakra és nőkre vegyesen tartózkodniuk? A kultúra igazán felemelő élményeket tartogat, de női énekhangot eleve nem hallgathatunk, a filmek és színdarabok jelentős része pedig könnyelmű, gúnyolódó tartalma miatt erősen megkérdőjelezhető értékű vallásunk szempontjából. Felmerül a kérdés, hogy egyáltalán miféle kikapcsolódási, szórakozási lehetősége marad a vallásos zsidónak a vakáció ide-

jén? (Ha egyáltalán van olyan neki, miután szabadságának jelentős részét az ünnepnapokra és félünnepnapokra már kivette.) Megenged-e a mi vallásunk bármilyen tevékenységet, ami túlmutat az imádkozáson, a tóratanuláson és annak szükségesszerű kísérőjelenségein?

Először is lássuk, mi is számít ilyen szempontból „kísérőjelenségnek”. Természetes, hogy szükségünk van kellő mennyiségű alváshoz, ahhoz, hogy testünk regenerálódjon. Ugyanígy ennünk-innunk is kell, hogy egész napra legyen energiánk, és sportolni, az egészségünkről megfelelően gondoskodni, hogy minél hosszabb távon tudjuk szolgálni a Teremtőt.

A nyári kikapcsolódásra is tekinthetünk ilyen módon. Ez a testi-lelki felhőtlenkedés lehetősége, hogy újult erővel térhessünk vissza mindennapjainkba. Persze ezt sem helyes túlzásba vinni, mint ahogy az sem jó, ha túl sokat alszunk, és a nehéz ételaktól is tartózkodnunk kell, vala-

mint arra is helyes odafigyelni, hogy ne csináljunk „eseményt” magából az étkezésből. Ez része annak a törekvésünknek, hogy tudatosítsuk: nem azért vagyunk a világon, hogy egy jót együnk. Noha kétségkívül ismerünk olyan embereket, akik ennek szellemében élnek az életüket, de érdemes egy percre elgondolkodni azon, hogy vajon velük akarunk-e egy lapra kerülni?

Ha egy átlagos embert megkérdezzük arról, hogyan érzi magát ebben a kora nyári időszakban, minden bizonnyal azt mondaná, már izgatottan várja a hosszú, dolgos hónapok után a jól megérdemelt szünidejét. Ez az esetek egy jelentős részében azt jelenti, hogy számára a szünidő számít lényeges időszaknak az életében, a munka pedig a szükséges rossz. Ami már önmagában is elszomorító tényállás, hiszen igen csekély az a néhány hét az egész év szempontjából – ez lehet az oka annak, hogy az átlagemberek ritkán gondolkodnak ilyesmin. Ugyanakkor világos, hogy szívesebben azonosulunk az ilyen gondolkodású emberrel, aki a családjával közösen töltött kikapcsolódási idejét részesíti előnyben a karrierjével szemben. Ha tehát teljes őszinteséggel belegondolunk, és korábban még nem gondolkodtunk a témán, akkor igencsak elbizonytalanodunk, mit is válaszoljunk erre a kérdésre: miért is élünk? A munkaidőnkért vagy a szabadidőnkért?

Egyszer Rabbi Jiszráel Szalanger (1810–1883), a muszár mozgalom megalapítója meghallotta, hogy az egyik legkiválóbb régi tanítványa egyre távolabb kerül a zsidó hagyománytól. Életének új célja a szellemekben való fejlődés helyett egy sikeres vállalkozás vezetése lett Párizsban. Amikor a rabbi éppen arra felé járt egy fontos ügyben, egykori diákja a lehető legnagyobb tisztelettel fogadta a pályaudvaron. „Miért utazott a rabbi Párizsba? Talán tudok segíteni valamiben? Vannak összeköttetésem!” Mire a rabbi: „Van egy nagyon jó kabátom, csak leszakadt az egyik gombja. Úgy hallottam, Párizsban kiváló mesteremberek vannak, gondoltam, megcsináltatom.” A tanítvány nem akarta elhinni – csak nem mondja komolyan a rabbi! Pedig ő sosem szokott viccelődni, ezt mégis a lehető legkomolyabb arccal mondta. Végül a rabbi megkérdezte: „Ha hihetetlennek tartod, hogy ezt az utat Párizsba megteszem egy leszakadt kabátgombért, akkor azt hogyan hiheted el, hogy az emberi lélek megteszi ezt az óriási, evilági vándorútját a legmagasabb világokból erre a Földre, csak azért, hogy pénzt keressen?”

A zsidó vallásos szemlélet szerint az ember nem véletlenül van a világon. Nem az a feladatunk, hogy „pénztermelő gépként” működjünk, de az sem, hogy valahogyan megoldjuk, hogy elteljen az az idő, amíg itt vagyunk, úgy, hogy ne unatkozzunk. Számunkra nincsen felesleges idő. Ha a szabadidőt okosan fel tudjuk használni saját lelkünk, közvetlen környezetünk megújulására, az egy nagyszerű lehetőség. De nem ez az életünk célja, és nem is a karrierünk. A cél az épülés. A szabadidő eltöltését látszólag korlátozó törvényeink a valóságban pontosan errefelé irányítanak minket.

Szántó-Várnagy Binjomin Zeév
binjomin.hu

Kovács

Oskar Schindler emléke

A „Schindler-üzem” 1945. május 8-ig működött, ekkor Schindlernek menekülnie kellett. Búcsúajándékként Hersch Licht ékszerész aranyfogakból gyűrűt készített Schindlernek, melybe a következő mondat volt belevésve:

„Wer nur ein einziges Leben rettet, rettet die ganze Welt.”
(„Aki egy életet is megment, az egész világot menti meg.”)

Ez a mondat lett az izraeli Jad Vasem múzeum mottója...

A többiek héber nyelvű levelekben írták meg, hogy a gyáros jól bánt velük, de a mentő körülmények ellenére az Abwehr munkatársa nem mert Csehszlovákiában maradni. 1945. május 8-án este még beszédet intézett a munkásaihoz, és arra kérte őket, legyenek méltóak a zsidó áldozatokhoz, és ne álljanak bosszút a rajtuk esett sérelmekért az ártatlan lakosságon, majd éjjel után útra kelt a feleségével és öt zsidóval az osztrák határ felé. Az amerikai felszabadítók május 9-én már csak a zsidókat találták a brneceni táborban, akik a szabadulás hírére az udvaron verték agyon a németeket kiszolgáló fogolytársukat, a kápót. Schindlert és társait útközben a németek, az oroszok és cseh partizánok többször is megállították, Ausztriában pedig az amerikai katonák vetették alá kihallgatásnak, de a zsidók tanúszkodásának köszönhetően elengedték.

A „Schindler-üzem” története

Lengyelország német megszállása után Krakkóban rendezkedett be, kihasználta a háború adta gazdasági lehetőségeket: jó kapcsolatai voltak a feketepiacal, és illegális eszközökkel megszerzett egy zománcozóüzemet (Press- und Emailierwerk). Az üzem közelében működött a Plaszow-gettó. Schindler a gyárban a gettó lakóit dolgoztatta – először csupán azért, mert a legolcsóbb munkaerő volt.

Ekkortájt hajtatta végre Amon Göth a krakkói gettó felszámolását, és további gettók kiirtására készült. Göth volt a Plaszow-gettó vezetője is, a rabokkal keményen bánt, egyes információk szerint a fogvatartottak ritkán éltek túl 14 hétnél többet. A körülmények rémesek voltak, Göthnek pedig volt egy kegyetlen szokása: távcsöves puskával vadászott a rabokra.

Kapcsolatainak köszönhetően Schindler elérte, hogy az alkalmazottainak nem kellett a gettóban maradniuk, hanem az ő saját munkásszállójában laktak. Ehhez azonban Schindlernek élelmiszerekre, gyógyszerekre volt szüksége, melyeket a feketepiac segítségével szerzett be. Schindlert egyszer őrizetbe is vették illegális üzletei miatt, és egy másik alkalommal is volt börtönben – ezt azonban Göth szerencsére nem tudta.

Schindler gyárában teljesen más körülmények uralkodtak, mint a táborokban. Engedélye nélkül a nemzetiszocialista katonák nem léphettek be az üzembe. A dolgozók kb. kétszer annyi ennielőt kaptak, mint a gettóban, Schindler nagy vagyont költött élelmiszerekre. A gyárban volt egy titkos „kórház” a betegek részére. A gyárban nem verték meg a dolgozókat, senkit nem öltek meg, és senkit nem küldtek Auschwitzba.

1943-ban átalakították a gyárat lőszergyárrá, de két év alatt egyetlen használható lőszer sem készült itt. Mikor a Szovjetunió csapatai elérték Lengyelországot, a gettókat átköltöztették. Schindler gyára sem maradt meg, mivel ő a nemzetiszocialista párt tagja volt. Minden követ megmozgatott, és végül elérte, hogy Brünnlitzbe (Szudéta-vidék) helyezték át az üzemet.

A költözéskor készült az ún. „Schindler listája”, ami azoknak a zsidóknak a nevét tartalmazta, akiket Schindler magával vitt az új gyárba. A listát Schindler titkára, Itzhak Stern és Mietek Pemper gépelte le, 1098 nevet tartalmazott. Őket nevezik „Schindlerjude”-nak. A listán az időseket 20 évvel fiatalabbnak, a gyermekeket felnőttként tüntették fel. Az orvosok, tanárok neve mellett szakmunkás végzettségek szerepeltek. A listán van Abraham Bankier neve is, ő volt eredetileg a gyár tulajdonosa.

BH

Magyarországon több mint 1600 zsidó temető szorul gondozásra.

Ezt a feladatot a Hitközségen kívül zsidó iskolák önkéntesei, társadalmi szervezetek, önkormányzatok, a Hit Gyülekezete és sokan mások vállalják magukra.

(Fortepan/Lissák Tivadar)

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Örményország

Mikhail Chlenov, az Eurázsiai Zsidó Kongresszus főtitkára, a Zsidó Világkongresszus alelnöke is részt vett azon a megemlékezésen, amelyet az egykori Ottomán Birodalomban rendezett örmény népirtás századik évfordulója alkalmából tartottak Jerevánban. Örmény források szerint a népirtásnak mintegy másfél millió áldozata volt. A főtitkár a rendezvényen kijelentette, hogy „a zsidók, akik évszázadokon keresztül a holokauszt tragédiájában végződő kegyetlen üldöztetést, törvénytelen megtorlásokat és véres pogromokat szenvedtek el, jól megértik örmény testvéreik fájdalmát”. Mikhail Chlenov mellett Rima Vardzhapetian, az örményországi zsidó közösség vezetője és Peter Weinzierl, az Eurázsiai Zsidó Kongresszus Tanácsának tagja alkotta a delegációt. A küldöttség Jerevánban megkoszorúzta az Örmény Népipirtás Emlékművét.

Csehország

Sok százán vettek részt azon a tüntetésen, amelyet az antiszemitizmus erősödése miatt rendezett a jeruzsálemi székhelyű és a cionizmust támogató Keresztény Nagykövetség Prágában. A megmozduláshoz Németországból érkezett fiatalok csoportja is csatlakozott. A menet az egykori zsidónegyedben lévő Franz Kafka térről indult, és a Wallenstein-kertben tartott kulturális programmal folytatódott. A rendezvényen felszólalt Premysl Sobotka, a Szenátus elnöke, Daniel Herman kulturális miniszter, Gary Koren izraeli nagykövet, valamint több holokauszt túlélő is. A Keresztény Nagykövetség egy nemzetközi szervezet, amely ápolja Jeruzsálem bibliai jelentőségét. Céljai között szerepel a zsidók, a keresztények és a moszlimok közötti megbékélés erősítése is.

Luxemburg

Xavier Bettel miniszterelnök a parlamentben bejelentette, hogy a közeljövőben holokauszt-élművet fognak felállítani a fővárosban, Luxembourgban. A kormány és a zsidó közösség támogatásával egy holokausztalapítvány is létesül.

Nagy vitát váltott ki az országban az a jelentés, amely a hatóságok és a német megszállók második világháborús együttműködésével foglalkozik. Kutatók szerint zsidó ügyekben a náci „kéreseit” túlteljesítették. A Németországból és más helyekről érkezett menekültek miatt a Luxemburgban élő zsidók száma 1938-ban elérte a négyezer főt. Sokuknak azonban sikerült a megszállás elől időben elmenekülniük. A náci közel kétezer személyt deportáltak, közülük harminchatan éltek túl a „végső megoldást”. Jelenleg ezerkétszáz zsidó él az országban.

Horvátország

Sajtójelentések szerint ünnepélyesen megemlékeztek a jasenovaci koncentrációs tábor, a „horvát Auschwitz” felszabadulásának 70. évfordulójáról. A területen öt nagy és több kisebb tábor működött. A horvát fasiszták, az usztasák a náci diktatúrát a legkegyetlenebb brutalitással valószínűsítették meg. A Jasenovacon őrzött mintegy 60–80 000 szerb, zsidó, horvát és roma áldozatot nemcsak lőfegyverrel, hanem kalapáccsal, késsel vagy vasbotokkal gyilkolták meg. A felszabadulás előtt, 1945. április 22-én történt kitorést csak nyolcvan személyt élte túl, akiknek sikerült elmenekülniük. Josip Leko, a zágrábi parlament elnöke az ünnepségen kijelentette: „az elkövetett borzalmak arra intenek, hogy nemzeti, vallási, ideológiai és szexuális különbségek miatt nem szabad eltérni a diszkriminációt és az üldözést”. A vallási szertartást a különböző felekezetek papjai tartották.

A német megszállás előtt 24 000 zsidó élt Horvátországban. A náci és helyi csatlósok a közösség tagjainak közel 80 százalékát elpusztították. Hittestvéreink száma jelenleg kétezer fő.

„Én vagyok az egyetlen olyan túlélő, aki megbocsátott a náciknak”

Oskar Gröninget a Hannoveri Ügyészség háromszázezer magyar zsidó szándékos, aljas és kegyetlen meggyilkolásában való bűnrészes-séggel vádolja. Ehhez a vádhoz csatlakozott 62 magyar származású holokauszt túlélő. A német jogban mellékvádlóknak hívják őket. A Lüneburgi Tartományi Bíróság közülük eddig hármat hallgatott meg.

Az első tanú, az Erdélyben született, most az USA-ban élő 80 éves Eva Kor vallomása megdöbbentette a jelenlévőket, nyilvános megszólalása pedig komoly ellenérzéseket váltott ki. Eva szüleit és két nővérét Auschwitzban azonnal a gázkamrába küldték. Az akkor 10 éves Eva úgy maradt életben, hogy bekerült Mengele ikreken folytatott kísérleteibe. Olyan injekciókat kaptak, amelyek hatóanyaga máig ismeretlen. Eva belázasodott, kórházba került, ahol Mengele „meglátogatta”, és azt mondta: „milyen kár, hogy ilyen fiatalon már csak két hete van hátra az életéből”. De az 1400 „Mengele-iker”-ből Eva és Mirjam a néhány tucat túlélő közt volt. Mirjam veséje azonban később elszorvadt, ikertestvérétől kapott vesével élt 1993-ig.

Eva Kor szerint a megbocsátás az öngyógyítás legfontosabb eszköze.

„En vagyok az egyetlen olyan túlélő, aki megbocsátott a náciknak. (...) Azt szeretném, hogy Gröning mondja el a fiatal neonáciknak, hogy Auschwitz létezett, és csak vesztéget és fájdalmat okozott.”

Majd felállva a tanúk padjáról, Gröninghez lépett, megfogta a kezét és átölelte.

Vallomása és a német közszolgálati televízióban tett nyilatkozata miatt Cornelius Nestler és Thomas Walther ügyvédek az általuk képviselt 49 túlélő nevében, sajtóközleményben kifogásolták Eva Kor nyilvános szereplését. Hangsúlyozták, hogy a mellékvádat képviselő túlélők, mintegy 1000 ember nevében vesznek részt ebben a perben. Gröninget 300 ezer magyar zsidó meggyilkolásában való bűnrészes-séggel vádolják. Ha Eva Kor aszszony valóban úgy gondolja, ahogy mondta, hogy „ezt a vádaskodást be kell fejezni”, és a náciknak meg kell bocsátani, akkor nem kellett volna mellékvádlóként fellépnie.

„Az általunk képviselték ezúton kijelentik: mi nem tudunk Gröningnek saját és elpusztított hozzátartozóink, valamint a többi 299 999 áldozat nevében megbocsátani.”

Mindössze igazságot akarnak kapni.

A következő tárgyalási napon a ma is Magyarországon élő, 90 éves Pusztainé Fahidi Éva németül tett tanúvallomást.

Debrecenben született, apácákhoz

járt iskolába, katolikus nevelést kapott.

„Apám 1936-ban kikeresztelkedett, valószínűleg ezzel akart segíteni rajtunk. Én identitásomban magyar vagyok, de Auschwitz óta magyar zsidó lettem.”

Családjával együtt gettóba zárták, majd vagonokba zsúfolták mindannyiukat. Debrecenből 3 nap alatt 14 300 zsidót hurcoltak el Auschwitzba.

„A Debrecenből Auschwitz-Birkenauig tartó út volt a legnagyobb trauma minden magyar túlélő számára” – mondta Fahidi Éva.

„A bevagonyozást a magyar csendőrök hajtották végre, és ők még Eichmann szerint is rettenetesen brutálisak voltak. Egy-egy vagonba 80 embert préseltek be. Két vödört tettek be, víznek és WC-nek. A vagonban 35–40 fokos hőség volt, levegő viszont semmi. Három nap, három éjjel tartott az út. Volt, aki megőrült és üvöltözött, volt, aki csak szép csendben meghalt.”

Auschwitzba érkezve nagy ordítás közepette dobták ki őket a vagonokból. Szétválasztották a nőket és a férfiakat. „A női sor hosszabb volt, mert a magyar zsidó férfiak legtöbbször már munkaszolgálatosok voltak. Az életben maradásra a 16 és 44 év közöttieknek volt a legnagyobb esélyük.”

„Az első sokk akkor ért, amikor levágták a hajunkat és pucérra kellett vetkőznünk. Alig ismertük meg egymást, mert mindenki egyforma volt. A káponkat Sosánkáknak hívták. Tőle kérdeztük, mikor jönnek a többiek. Sosánka a kéményekből felszálló füstre mutatott: ők már ott vannak.”

A németek sokakat a szabadban égettek el, mert bár megállapodtak a magyarokkal, hogy hány vonatot küldhetnek Auschwitzba, Magyaror-

szág „túlterjesztett”. A krematóriumok kapacitása ezért bizonyult kevésnek.

„Birkenauban érkezve a cigánytáborban láttam meg először. Csont és bőr emberek voltak, de a családok együtt maradhattak. Azt hittem, velünk is így lesz. 1944 nyarán egy éjszaka hirtelen vakító fényre ébredtünk, ordítás, kutyaugatás hallatszott. Kihajtották az embereket a cigánytáborból. Mi akkor már tudtuk, mi következik. Dante pokla, az Inferno lehetett ilyen.”

1944 augusztusában Évát kényszermunkára vitték egy allendorfi fegyvergyárba. „Alig tudunk életben maradni, de Auschwitz után ez valóságos földi paradicsomnak tűnt.”

Egy közbevetett bírói kérdésre, hogy mit gondoltak, mi vár rájuk, Éva azt válaszolta:

„Azt hittük, hogy a magyarországi zsidókat nem fogják deportálni. Utána meg azt, hogy munkatáborba visznek. De a családomból 49 embert megöltek. Senki nem olyan süket, mint az, aki nem akar hallani.”

A tárgyalóteremben kivetített képen Fahidi Éva megmutatja, hogy ő maga hol áll a sorban.

„Soha nem hittem, hogy egyszer egy német bíróság előtt minderről vallomást tehetek. Nagyon sokáig kellett várnunk erre a perre, de nekünk már az is elégtétel, hogy ez megtörténik” – fejezte be vallomását Fahidi Éva.

A következő tanú a 86 éves, az egykori Osztrák–Magyar Monarchiában, a mai Romániában született és ma Torontóban élő Hedy Böhm volt.

Hedy szülei megóvták a politikától, a 40-es évek zsidótörvényeiről mit sem tudott. 1944-ben hallott először a Lengyelországban és Németországban történt szörnyűségekről.

„Apám szerint – aki az I. világháborúban magyar állampolgárságára büszke katona volt – a magyar kormány soha nem fogja feladni zsidó polgárait. Én akkor találkoztam először az antiszemitizmussal, amikor anyám felvarrta a ruhámra a sárga csillagot. (...) A gettóban egy halálszoba egyik sarka jutott nekünk. A magyar holokauszt nagyon gyors volt, sokkal inkább a magyarok, mint a németek miatt. Ha még 3 hónapig hagytak volna minket a gettóban, sokan életben maradtak volna, mert szeptemberben az oroszok már felszabadították a várost.”

Hedy családját május 31-én vagonyozták be és vitték Auschwitzba. Az utazás borzalmait ugyanúgy mondja el, mint előtte Éva. Ők is abban hittek, hogy dolgozni fognak. Amikor kiszálltak a vagonokból, az SS-őrök kutyákkal és rájuk fogott gépfegyverrel álltak a rámpán.

„Elválasztották a férfiakat a nőktől. Áthajtottak bennünket a »Munka-

felszabadít« tábla alatt. Elszakítottak anyámtól. Kiabáltam, hogy mama, ő meghallotta, és megfordult. Egymásra néztünk, de szólni nem tudott. Soha nem láttam viszont.”

Lemeztelenítés, haj és testszörzret lenyírása, barakkokba terelés.

„A sorakozóknál naponta szelektáltak. Akiket elvittek, soha többé nem tértek vissza.”

3 hónap után ő is egy hadiipari gyárba került. V2-es rakétákhoz gyártottak alkatrészeket, robbanóanyagokat.

„Emeletes ágyak, matrac, párna. Emberséges hely volt, mert nem a zsidóknak, hanem a munkásoknak építették.”

Elszigeteltségükben semmit sem tudtak a háború alakulásáról.

„Egyszer egy hosszú cső két végén dolgoztunk. A szemben lévő fiatal ember egy papírt csúsztatott át a csővön: ne add fel, hamarosan vége lesz a háborúnak.”

A gyárból egy másik koncentrációs táborba vitték át őket, ahonnan a náci őrök egyik pillanatról a másikra eltűntek. Azután megjelentek az amerikai katonák. A kiéhezett, csontsovány emberek közül sokan még ekkor is meghaltak, mert a felszabadítóktól kapott élelemből hirtelen telettek magukat.

Hedy a Vöröskereszttől tudta meg, hogy szüleit elgázostították. Egy nagynénjéhez ment „haza”, ők nevelték fel.

„Az első este után soha többé nem

beszéltünk erről. Bár a világ ma is tele van gyűlölettel, nincs bosszúvágyam, de nem is tudok megbocsátani. Nincs jogom arra, hogy sokak gyilkosának megbocsássak. Az Isten talán majd megbocsát neki.”

„Az európai zsidókat sújtó népiirtás egyúttal tömeges rablás, azaz rablógyilkosság volt.”

Ezt már a perben megidézték igazságügyi szakértő, dr. Frank Bayer, a Münchener Történelmi Intézet Holokausztkutató Részlegének vezetője mondta. A történész ezzel az eddig ritkán hallott fogalommal arra utalt, hogy 1942-ben a koncentrációs táborok központi utasítást kaptak, mit tegyenek a zsidóktól elrabolt értéktárgyakkal. Gröningnek éppen ez volt az elsődleges feladata. A devizákat, fém pénzket, valamint az aranyat, ékszert, fogaranyat és gyöngyöt egy központi berlini gazdasági hivatalba kellett eljuttatni, onnan pedig mindez a Reichbankba került. A kimutatások szerint 2,65 tonna aranyat, devizát (mai értékén kb. 100 millió eurót) és 825 vagonnyi ruhát meg órák harácsolnak össze.

Az élet abszurditása, hogy a Harmadik Birodalom az elpusztított és kényszermunkára hurcolt zsidóktól elrabolt vagyon jelentős részéből éppen a zsidók megsemmisítésére létesített koncentrációs táborokat finanszírozta.

Dr. Sándor Zsuzsa / Hír24

Der gute Göring

A hírhedt náci vezető, Hermann Göring testvérének, Albert Göringnek az életét, a második világháború idején végzett zsidómentő tevékenységét mutatja be a *Der gute Göring* (A jó Göring) című új filmjében a német televízió.

Az NDR és a Bayerischer Rundfunk bajor közszolgálati műsorszolgáltató társaság együttműködésében készült alkotás középpontjában a két testvér között feszülő ellentét áll, különböző életszakaszaikban mutatja be a fivérek viszonyát. A perspektíva nélküli repülőpilóta Hermannból pompakedvelő náci vezető, a nagy jövő előtt álló gépészmérnök Albertból pedig nincstelen válik. Később Hermann gyilkossá, Albert megmentővé lesz: saját költségén ellenálló csapatokat szervez, és útleveleket hamisít zsidóknak, hogy megmentse őket a koncentrációs táborokba kerüléstől.

Utolsó alkalommal a szövetséges fogságában találkoznak a fivérek. Ekkor mindketten vesztesek, hiszen Albertet csak évekkel később engedik szabadon, a nyomozók ugyanis nem hiszik el a megmentett zsidókról szóló történeteit.

Az ifjabb Göring testvér sohasem állt talpra, neve szégyent hozott rá. 1966-ban, 71 éves korában, nincstelenül halt meg Münchenben, anélkül, hogy ön-feláldozó mentőakcióiról tudomást szerzett volna a világ.

A *Kai Christiansen* rendezte dokumentumdráma szemtanúkkal és történetekkel készített interjúkat is feldolgoz. Megszólalnak olyan emberek hozzátartozói is, akiknek életét Albert Göring mentette meg. Hermann szerepében Francis Fulton-Smith látható, Albertet Barnaby Metschurat játssza.

William Hastings ausztrál kutató *Thirty Four* (Harmincnégy) című könyve nyomán 2011-ben már készült dokumentumfilm Albert Göringről Goering's Last Secret (Göring utolsó titka) címmel, melyet részben Magyarországon forgattak. Az elkészítés során előkerült dokumentumok és visszaemlékezések bizonyították, hogy Albert Göring a 30-as évektől 1944-ig gyakran megfordult Budapesten. Számos magyar üldözött köszönheti neki az életét – volt, akit papírokkal, másokat pénzzel segített.

MTI

Felszabadulás. 1945. Amerikai katonák nagyünnepi istentisztelete Goebels otthonában

(Amerikai Zsidó Levéltár)

IZRAELI SZÍNES

Izrael Díjjal tüntetik ki Hájim Topolt

Hájim Topol az anatevkai tejesember, Tevje szerepében lett világhírű, de a Hegedűs a háztetőn mellett játszott például az egyik James Bond-filmben is, és civil aktivistaként is maradandót alkotott, többek között egy falut alapított gyógyíthatatlan beteg gyerekek számára a mesés szépségű Jordán-völgyben. Idén 80 éves, és ebből az alkalomból életműdíjat kap hazájában.

Topol 1935-ben született Tel-Avivban. Iskolái befejezése után lépett be az izraeli hadseregbe, a Sínai-félszigeten harcolt, valamint a sereg színpadain játszott amatőr színészként. 1961 óta forgat filmekben, és szintén ebben az évben alapította meg többedmagával a Haifa Városi Színházat. Ephraim Kishon (Kishont Ferenc) 1964-es komédiájában, a Sallah Shabbatban játszott szerepe adta a lökést, hogy izraeli színészként bekerüljön a nemzetközi rivaldafénybe. Első angol nyelvű szerepét 1966-ban, Az óriás árnyéka című film-ben kapta. 1971-ben történt az áttérés karrierjében, amikor a Hegedűs a

James Bond társaságában

háztetőn főszerepét alakította: Tevjét, az anatevkai tejesembert. E szerepéért egy évvel később Golden Globe-díjat kapott, és a legjobb férfi főszereplőnek járó Oscar-díjra is jelölték.

Később tucatnyi filmben játszott mellékszerepet, például az 1981-es James Bond-filmben, a Szigorúan bizalmasban (For Your Eyes Only) Milos Columbot, egy csempészt, aki a 007-es ügynököt segítette Görögországban.

Topol kezdeményezte és alapította meg a Jordán-folyó Falut (Jordan River Village) Alsó-Galileában, gyógyíthatatlan betegségben szenvedő gyermekek számára. Tagja a Variety Israel igazgatótanácsának is, amely egy nonprofit szervezet értelmi fogyatékos gyermekek támogatására hitűktől, neműktől, bőrszínüktől függetlenül.

„Nagyon izgatott és boldog vagyok, hogy elismerték a munkámat – mondta Topol a Ynetnek. – Nem ért teljesen váratlanul, de örülök, mert az emberek már évek óta beszélnek róla. Mikor szóltak telefonon, nagyon megköszöntem. Minden évben megjelölök két személyt, akik igazán megérdemlik az Izrael Díjat, szóval mikor értesítettek, hogy én kapom meg, kényelmetlenül éreztem magam, mert szerintem ők jobban megérdemlik.”

A Haaretznek azt nyilatkozta, miután értesült a hírről: „Ahogy az angolok mondják, jobb, mint egy pofon.”

Topol következő munkája a The Last Mission (Az utolsó bevetés) c. film, amelyet szeptemberben mutatnak be Angliában. A film egy Moszad-ügynökről szól, aki utolsó bevetésére indul Angliába.

A díjbizottság tagjai megjegyezték, hogy Topol már sok éve Izrael kulturális életének központi pillére. Sokszínű színpadi tevékenysége öregbítette Izrael Állam hírnevét. Munkája olyan nyomot hagyott az alapjain és az infrastruktúráján, amely az egész terület fejlődéséhez vezetett, s hatása ma is észlelhető „Izrael néphagyományában, énekeiben, színészetében és szórakoztatásában”.

Az Izrael Díjat, az állam legmagasabb kitüntetését 1953 óta adják át Izrael függetlenségi napján Jeruzsálemben. Négyféle létezik, ebből egyik az életműdíj azoknak, akik saját területükön bizonyították kiválóságukat, vagy nagyban hozzájárultak Izrael Államának működéséhez vagy kultúrájához. Az aktuális díjbizottság továbbítja jelöléseit az oktatásiügyi miniszternek, aki kiválasztja a győztest.

goldilocks

Több mint ezren vettek részt az ideai kárpátaljai pikniken

Több mint ezren gyűltek össze a Kárpátaljáról elszármazott zsidók minden évben megrendezett legnagyobb piknikjén Izraelben.

Idén is az ország közepén lévő bétseesi erdő volt a helyszíne a kárpátaljai zsidó közösségek immár 27. éves találkozójának, amelyen a csa-

ládok és a baráti társaságok ismét megünnepelték összetartozásukat, közös múltjukat.

„Nagyon kellemes együtt lenni, a Kárpátaljáról elszármazott zsidók ilyenkor az egész világról összegyűlnek, jó dolog együtt visszaemlékezni a volt otthonunkra” – mondta Jichák Klein, a kárpátaljaiak szervezetének elnöke.

A rendezvényen idén koncertet adott a Kossuth-díjas klezmerzenész, Jávor Ferenc (Fegyva), aki a hetvenes években az akkor a Szovjetunióhoz tartozó Munkácsról települt át Magyarországra.

„Fantasztikus dolog itt lenni, ez egy olyan különleges esemény, amiről mindenkinek tudnia kellene. Ebben a világban, ahol mindenki magányos, itt egy hatalmas nagy családba csöppen az ember, ahol mindig otthon érzi magát” – nyilatkozott a zenész az MTI tudósítójának.

A szintén munkácsi Mirjam Davidovics, aki egy Petah Tikva-i gyermekkórház egyik osztályát vezeti, szimbolikusnak tekinti, hogy a pikniket röviddel a holokauszt-emléknap után rendezték meg, mert szerinte a kárpátaljai túlélők együtt ünneplő gyermekei, unokái mintegy a szörnyűségek fölötti győzelmet is ünneplik.

Az egyes települések külön-külön is összegyűltek, sőt a beregszásziak saját zászlójuk alatt beszélgettek és sütötték faszéneken ebédjeiket.

Az egész világról érkeztek vendégek a külföldön élő magyar ajkúak egyik legnagyobb rendezvényére, sok Amerikában és Európában, köztük Magyarországon élő egykori kárpátaljai is Izraelbe utazott a világtalálkozóra.

Izrael gépmadár-távlattól

Egyiptomból Cipruson át érkezett Izraelbe a Földközi-tengert körbepiláló Magnus Expedíció. Földi Zoltán pilóta és a dunaujvárosi fotós, Hankusz Kálmán eljutott a Galileai-tenger partjára, járt a Golán-fennsíkon, repült a Holt-tenger medencéje fölött, és fogadta őket hazánk izraeli nagykövete is.

Azonban mielőtt Egyiptomból el-

(Fotó: Magnus Expedíció)

indultak volna, a Sakkara-sivatag csodáit sem hagyták ki.

– Ez a terület a mai napig egy óriási titok. Már az odavezető út sem volt egyszerű, autentikus környezet, amely nélkülöz minden, a nagyvárosokra jellemző hivatkozást, csillogást. Az ember belekóstolhat a hamisítatlan arab milióbe, itt az európai szem számára minden érdekes. A hőség számunkra szinte elviselhetetlen, de a helyiek három felsőben és „jégeralsóban” járnak. Bár a lépcsős piramisokhoz pálmák között vezet az út, aztán egy hihetetlenül éles határvonal, és vége a zöldnek, kezdődik a sivatag – mesélte Hankusz Kálmán.

Ezt követően a fiúk Cipruson keresztül érkeztek meg Izraelbe, a Szentföldre: – Természetesen egyszerűbb és gyorsabb lett volna közvetlenül Izraelbe repülni, ám ez lehetetlen, mert Egyiptom felől nem lehet átlépni a légeret. Csak Ciprus felől mehetünk. Rádásul az idő is borzalmas volt, végig felhőben, rossz látási viszonyok mellett tettük meg az utat, mindössze a navigáció adott némi támpontot a sziget felé repülésben.

Izraelben a fogadtatás barátságos volt, magyarul beszélő segítő is fokozta a fiúk komfortérzetét, ám kisebb gond azért adódott...

– Mivel Izraelben csak helyi pilótával lehet repülni, így Zoliék repülővel mentek Netanjába, engem pedig kocsival vittek oda – kezdte Hankusz Kálmán itteni kalandjaik mesélését. – Mi simábban értük el a kitűzött célt, Zoliéknak azonban kicsit nehezebben sikerült, egy hosszú leszállópályán nem okoz gondot a landolás, de a netanjai mindössze

700 méter. Az sem könnyített a dologon, hogy az elején villanyvezetékek van.

Kálmán és Zoltán Izraelben több meghívásnak is eleget tett, a fiúk felejthetetlen élményekkel gazdagodtak. – Gyakorlatilag körbepiláltuk az országot, jártunk a Galileai-tenger partján, a Golán-fennsíkon, a Holt-tenger medencéje fölött. Utóbbi érdekessége, hogy a hegynek tűnő domborulatok tulajdonképpen a tengerfenék domborzata. A hegyek vonalában repültünk, a földtől mindössze 150–200 méter magasan, ám a műszer mínusz 100–300 métert mutatott! És a szerkezet nem hazudott, mert valóban a tengerszint alatt haladtunk. Ennek tudatában még érdekesebb volt a repülés.

Fellegvándoraink a tel-avivi magyar nagykövetségre is hivatalosak voltak, Magyarország izraeli nagykövete, Nagy Andor fogadta őket.

– Kisebb közönségünk lett ott hirtelen, élménybeszámolót tartottunk az expedíció eddig megtett szakaszairól, de a következő nap sem unatkoztunk, egy-egy nyitott géppel végigrepülhettük a tengerpart legszebb részét, érintve Caesareát is. Húsvét előtt pedig egy helyi farmer hívott meg minket magához, ahol virágzó narancsültetvényekben gyönyörködöttünk, de megkóstoltuk az általunk szedett grapefruitot is. Érdekes, hogy itt édes, nem keserű, de ettünk olyan gyümölcsöket is, melyeknek a nevét sem tudom. A családi asztalhoz is meghívást kaptunk, a vacsorát együtt költöttük el. Nagy élmény volt betekintést nyerni az izraeli mindennapokba, megismerni a szokásokkal.

Gallai Péter / feol.hu

A Vörös Hadsereg volt tagjai Benjámín Netanjahu győzelem napi beszédét hallgatják a Kneszetben

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Eszti babája (1.)

Egy cionista csoport Budapesten

„Ez hetvenhárom második felében történt, és szűk családomon kívül ötven alakítottuk meg a csapatot: a feleségem, a fiam meg én egyszer, aztán Berger István rabbi, aki Csuló becenevén volt ismert és népszerű, (...) aki az egyik legnagyobb tudású rabbi volt Magyarországon, dr. S. Nagy Katalin művészettörténész, aztán egy Villányi nevű fiatalember, és Magén István festőművész a feleségével. Ez a csapat járt hozzánk vasárnaponként. Ezután rájöttünk, hogy mi zsidók vagyunk, miért vasárnaponként járjunk össze, járjunk össze péntek este” – nyilatkozta Lovász Ferenc Mihancsik Zsófiának 1995-ben egy interjúban, melynek címe: Szóval azt mondja, aki zsidó, tartsa magát zsidónak?

Azokból az időkben ezer sebből vérző zsidóságunk visszafoglalásának nagyszerűségében is mindaddig néma történeteit őrizzük. Amikor életek és sorsok dőltek el beszélgetéseken, élvezettel csevegve. A legemberibb és legkézenfekvőbb gondolkodás is esztelen játéknak tűnt. Amikor úgy sügtük a mondatokat, hogy közben figyeltük, ki lehet szem- és fültanúja beszélgetésünknek, amikor óvatosságunkban „örökre” mentünk el és jöttünk vissza, határolódtunk el vagy köteleztük el magunkat. Amikor a felfogható valóság dolgai közé beiktattuk a felfoghatatlant, az önmagától működőt, melyet lehetetlen irányítani. Amikor egyszerre csak elvesztettük a beszélgetés fonálát, mert a barát ellenséggé vált, a testvér hajlamos volt a testvért megtagadni, és bár minden érzetünk jelezte hasonlóságunkat, világos volt az is,

hogy az ösvények, melyeken haladunk, mi ésők, soha sem fognak találkozni...

Amikor... Ezek a gondolatok jutottak eszembe Szöllös Vera könyvének bemutatásánál. Az egykori gyanakvás, mely reflexeimben rögzült, már rég okafogyottá vált, mégis 2015-ben is, az újfajta torzítások korában, a Bálint Ház falainak biztonságában is ezek a gyanakvások valamiképpen visszaköszöttek. Amikor megkaptam a meghívót Szöllös Vera Eszti babája című könyvének bemutatására, gondolatok indultak el bennem a régi titkok felderítésére, egy földérítési folyamat, melynek eredményeként egy határozott, céltudatos, erős akarátú asszony alakja bontakozott ki. Ő a 2007-ben elhunyt Lovász Ferenc neje, a családsterető, hűséges feleség és anya, igazi „ését hájil”, ahogyan Salamon király dicséri versében a család ékességét.

„Derék asszonyt ki talál. Az igazgyönggyel is felér.”

Aki ha kell, rendet rak, takarít, főz, mosogat, bevásárol, teszi a dolgát, gyereket nevel. Dolgozni jár, esti főiskolán tanul...

Ilyennek ismertem meg Verát abban a kísérletben, próbálkozásban, mely a butvenes évek elején kezdődött Budapesten, a csendes, hangulatos Szende Pál utcai ház egyik Dunára néző lakásában. A hatnapos háború után megindult Izrael-ellenes kampány, a hazugságoktól és csúsztatásoktól hemzsegtető propaganda-hadjárat az önelégült rendszer ellen hangolta a zsidó intellektueket. Ennek a folyamatnak jelentős szere-

pe volt a diktatúra megdönthetetlennek hitt támfalainak aláásásában.

A közös programban beszélgetések, séták, kirándulások, játékok és zsinagógalátogatások szerepeltek. Vera is ott volt, és ha nem volt ott, hiánya megnevezhetetlen nyomokat hagyott. Arcának egyik fele, mint valami mértani szerkezet, visszatükrözte a történéseket, a másik fele, mintha a kettőt egymástól elvágták volna, álmódosított. A két arc különös egyensúlyban, bölcsességben és harmóniában rajzolódott össze, mintha arckifejezésének valami távoli dimenziója lenne.

Vera élete Lovász Ferenc mellett nem volt egyhangú. „Ez így ment fél évig, és már annyian voltunk, hogy nem lehetett beférni a lakásba. Egyrészt nincsenek gumbiók a falak, másrészt meg voltam győződve róla, hogy egy percen belül az állambiztonságiak fel fognak figyelni. Nem voltak illúzióim. Két feltétele volt, hogy valaki bekerüljön a társaságba, egyrészt, hogy valaki bemutassa nekem vagy Laci fiannak az illetőt, a másik, hogy mi hozzájáruljunk, hogy idejárjon” – nyilatkozta Lovász az interjúban. Vera figyelt, hallgatott, jegyzetelt, megjegyzett mindent, ami leírható volt. Önvalomása szerint egészen fiatalon megfogalmazódott benne a gondolat, hogy „majd”, valamikor, egyszer megírja mindazt, ami körülötte történt. Talán csak és kizárólag az objektum és közte való kapcsolat. Talán éppen csak arra gondolt, hogy ezekben az írásokban fogja értelmezni önmagát. Hogy eloszlason minden kétséget és félelemérzést.

„...ne vonjuk be a cionizmus kifejezést a fiatalokkal való foglalkozás jellemzésébe, Feri is elutasította ezt. A zsidó identitás fejlesztése, a zsidó élet pozitívumainak bemutatása volt a célja – emlékezik vissza Szöllös Vera azokra az időkre. ...nagy szédereket tartottunk, egy pürim alkalmából annyian gyűltünk össze, hogy a földön is ültünk Polnauer Sanyival együtt és bábszínházat csináltunk.”

Aki Szöllös Vera alig 110 oldalas művét, az Eszti babája című novelláskötetet a kezébe veszi, annak a könyv finomsága tűnik fel legelőször, a címlap, mely az Izraelben élő Dan Diamant, alias Lovász László munkája, annak mélyzöld színe, a rajta lévő kép, a budapesti hetedik kerület lakóházainak jellegzetes, agyonfoltozott, leláncolt, piszkos kapubejárata, a sötét, szürke, depressziós, halálszagú udvarba vezető kapualj. Az időbeliség önmagát értelmezi, az időn belüli lét egy távoli időkontextusban kap helyet. Ebben az értelmezésben mindennapivá válik a halál. A könyvben szereplő egyik írás, az Emléktúra című, 2005-ben jelent meg a Tekintet folyóiratban Ördögh Szilveszter gondozásában. Később a Budai Sófár közölte Vera írásait. Érthető tehát bizonyos helyzetek kialakulása, megnevezésük és értelmezésük rutinszerűvé válsága. Szöllös Vera széles skálán képes ábrázolni. Író, vagy csak azzá lett, de láthatjuk, hogy milyen gazdag, nála a cselekmény annyit jelent, mint megérteni az embert, a történetek szimbolikáját. Egy megszokottabb terminológiával élve, mindig a felfedezés izgalmával ír. Egészen más annak a ténynek a tisztázása, mely szembeállítja az írást a történelmmel. Arra vállalkozik, hogy közel hozza, mintegy felderítse a múlt konfigurációs tevékenységét. Történeti annyira életszerűek, mintha Arisztotelész paradigmája alapján íródtak volna. Figyelmen kívül hagyja az elbeszélést érintő különbségeket, saját igazságigényére hagyatkozik, mely továbbra is, a törté-

net befejezése után is, talán az idők végezetéig fennáll. Ez a vonás az, mely a cselekmény saját időbeli és erkölcsi üzeneteit adja. Előrevetíti azokat a tényezőket, melyek az elbeszélés legfontosabb alkotóelemeit tüntetik fel, közvetítik az átmenetet, a meglepetést, a feszültséget, melyre az olvasó nem is számít, illetve melyről szótlanságában talán nem is kellett volna beszélnie. A Klauzál utca kövén talált halott csecsemő egy történelmi korszak gyalázatának vakító ívfénye, a magyar holokauszté. A csecsemő, akit apró lábacskaival és kezeccskéivel együtt taposott maga alá a magyar történelem. Maga sem volt egyéb, mint kép egy másik kisgyermek szemében. A döbbenet mozdulatlaná merévít, a torok kiszárad, a borzalom borzalom marad, elfelejthetetlenem lesz, örökkévalósággá dermed.

Az Auschwitzot megjárt Lovász Ferenc az izraeli felszabadító háború hőse. Fia, Laci, egy évet töltött el a Magyar Néphadsereg egyetemi századában, és nem találkozott antiszemitizmussal. „Azért nem – mesélte az apa –, mert kioktattam láci, hogy nem elég a tudás, társadalmilag is el kell fogadtatnia magát. Soha sem felejttem el, hogy amikor első elemista lett, azt mondtam neki, fiam, ha tudsz valamit, csak akkor jelentkezz, ha azt mondják, jelentkezzen, aki tudja. Akkor felelj csak, ha téged kérdeznek. És csakis azt mondd, amit kérdeznek, annál sohasem többet. A fiam nagyon értelmes gyerek volt, megértette, és ennek megfelelően népszerű is volt. (...) Később tájékoztatósi futó volt Monspart Sarolta csapatában, nem tudom, hány érmet hozott haza annak idején. Alacsony termetű, vékonydögű gyerek volt, azóta hála istennek megerősödött, de hát ma (1995-ben – a szerk.) harminchét éves családapa Izraelben, teszem hozzá. Noha most itt magának becsülteszavamat adom, hogy sohasem befolyásoltam, hogy elmenjen, sem arra, hogy itt maradjon...”

(folytatjuk)

Könyv a sárbogárdi zsidóság történetéről

Hogyan élt egykor a zsidóság egy Fejér megyei faluban? Milyen volt a zsidó közösség élete, szervezeti keretei? Hogyan éltek együtt zsidók és nem zsidók? Milyen kapcsolatrendszer fűzte össze őket? Mi az oka, hogy ma Sárobbogárdon egyetlen egy zsidó sem él? Hogyan történt, hogyan történhetett meg a deportálás, majd a lágerekből, munkaszolgálatból hazatérők hogyan próbálták a zsidó életet/életüket folytatni a tragédia után? Milyen munka folyik a zsinagóga rehabilitálásáért? Minderre és még más sok kérdésre válaszol Lakk Norbert monográfiája, mely a sárbogárdi zsidóság közel 200 éves történetét dolgozza fel. A társadalomtörténeti tábló a betelepülésétől, a 18. századtól a 21. század elejéig, napjainkig ível.

A könyv kronológiai sorrendben tárgyalja a helyi zsidóság gazdasági, társadalmi, kulturális életét, sokrétű, nagy anyaggyűjtésen alapuló írott és szóbeli forrásokra támaszkodva. Nem lehet eléggé hangsúlyozni az oral history fontosságát, hiszen a levéltári források nem tárják fel az egyének személyes történetét. Az akták bürokratikus nyelvvezete, jogi formulái, száraz tényei mögül hiányoznak az arcok, a sorsok, más szóval maga az ember. Különleges értéke még Lakk Norbert művének, hogy számos fényképet közöl, melyek eddig ismeretlenek voltak a kutatás számára.

Valóságos újkori leletmentés volt a zsinagóga padlásán talált iratok felfedezése a holokauszt után közel 70 évvel. Ez értékes dokumentumokat 2007-ben kiállításon mutatták be a közönségnek, s a most megjelent monográfiában is felhasználta őket a szerző.

A sárbogárdi zsidóság fénykora az 1865-ben alapított zsidó elemi iskola működésétől az első világháború időszakáig tartott. Az ortodoxiához csatlakozó közösség nem volt gazdag, hiszen a református egyház által vásárolt telken épült fel 1879-ben a zsinagógájuk. A Fejér megyei zsidóságnak a puritán szépségű épület az egyetlen megmaradt temploma.

Az anyakönyvek alapján a szerző összeállította az itt szolgáltató teljesítő rabbik, kántorok, sakterek névsorát, kiegészítve azokat életrajzi adatokkal, fotókkal. A könyv a sárbogárdi gyökér vagy ide kötődő híres személyiségek tiszteletre méltó arcképcsarnokát is közli. E

fejezetből kiemeljük Hevesi György Nobel-díjas tudóst, aki Sárobbogárd első rabbijának, Bischitz Salamonnak volt a leszármazottja.

A hitközség dualizmus kori virágzásához hozzátartoztak az 1944-es német megszállásig folyamatosan működő egyesületek, melyeket a kötet részletesen ismert.

Külön fejezetet kapott a helyi zsidóság részvétele Sárobbogárd gazdasági, kulturális életében, és a zsidó származású városi tisztviselők bemutatása. Mindez egy tolerancián alapuló együttélésről, a zsidóság részéről pedig az integráció irányába mutató tendenciáról tanúskodik. A befogadó társadalom zsidó vallású magyar állampolgároknak tekintette őket, s maguk a zsidók is ezt vallották. E meggyőződés vezette őket az első világháborús frontokon vívott véres csatákban is, melyek során 16-an haltak hősi halált.

Lakk Norbert részletesen tárgyalja a zsidó elemi iskola történetét, többek között a tanítók munkálkodását is. Különlegesnek számít Berger Vilmos tanító 1866/67-ből származó naplója, vagy az elemi iskola alaprajza 1909-ből.

A szerző képek és történeti források elemzésével bemutatja azokat a házakat, üzleteket, ahol az egykor virágzó hitközség iparosai, mesterei működtek.

A két világháború közötti időszak viszonylagos konszolidációja után a zsidótörvények megalázó és jogfosztó rendelkezései a zsidóságot úgy egzisztenciálisan, mint társadalmi, kulturális tekintetben ellehetetlenítették, lelkileg atomizálták. Sárobbogárdon is próbált a nyilas párt híveket toborozni, olykor nem is eredménytelenül. A nyilasok előretörését, szervezkedését akadályozta dr. Kenessey Gyula egykori járási főszolgabíró, midőn betöltötte Sárobbogárdra tervezett nagygyűlésüket 1943-ban. Németellenes magatartása miatt előbb felfüggesztették hivatalából, majd 1944 júliusában a komáromi erődbe hurcolták, ahonnan Dachaubá deportálták. A lágereben halt meg 1945. február 15-én tífuszban. Szobrát nemrégiben avatták fel a helybeliek.

Mint ismeretes azonban, a magyar közigazgatási apparátus, a csendőrség, a rendőrség a német várakozást messze felülmúlva, készs-

gesen, buzgón, gyorsan és hihetetlen kegyetlenséggel működött közre a Magyarország zsidólanítására kidolgozott náci programban. A végrehajtás szempontjából Sárobbogárd és környéke az V. zónába, a IV. pécsi csendőrkörülethez tartozott.

A német megszállás után előbb a középkori előzményekre visszamenő sárga csillagot kellett felvarrni, majd következett a gettósítás, azaz a csillagos házakba való kényszerű beköltözés. 1944. június 26. és 30. között Sárobbogárdra koncentrálták a környék zsidóságát. Július 4-én előbb Kaposvárra vitték őket leplombált marhavagonokba zsúfolva, majd harmadnap Kasánán át Auschwitzba deportálták a főként öregekből, nőkől, gyerekekből álló transzportot, hiszen a férfiak munkaszolgálaton voltak. Sárobbogárd és környéke zsidóságát akkor indították a célállomásra, Auschwitz felé, mikor már egy hónapja megtörtént a szövetségesek normandiai partraszállása, és Horthy július 6-án leállította a deportálásokat.

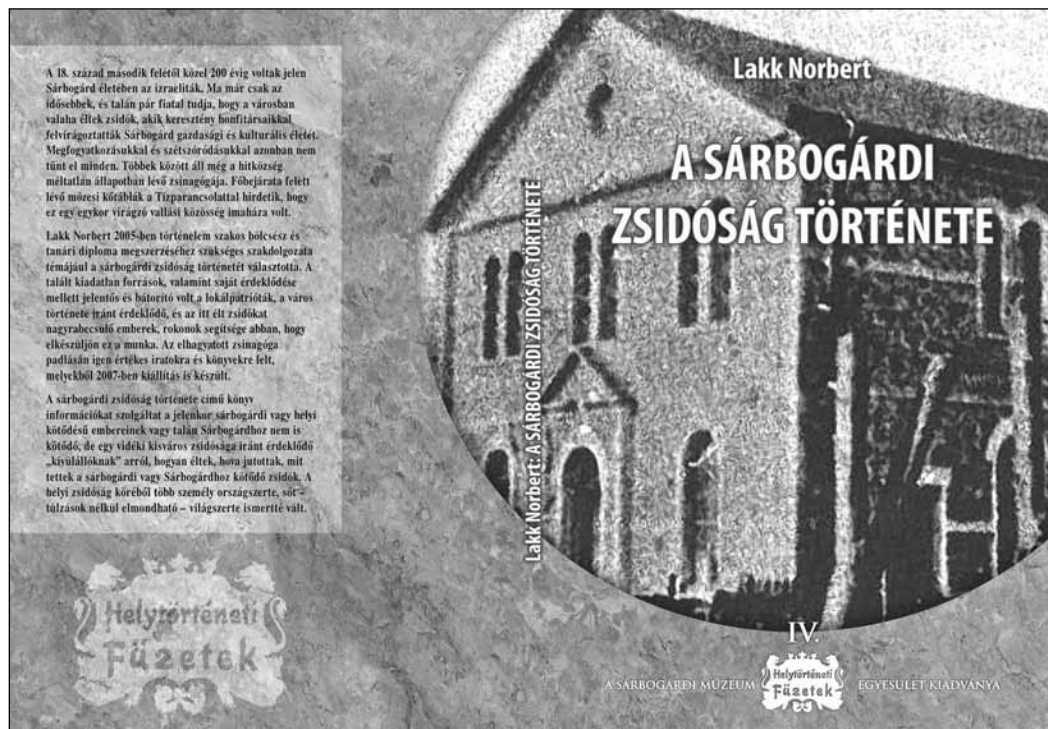
A zsidók elszállítását után, bár a magyar állam tulajdonába átment javakat zárolták, mégis megkezdődött a házaik kifosztása, a szégyenletes szabadrablás, a lakások kiigénylése, a koncon való marakodás.

Lakk Norbert az utolsó fejezetekben tárgyalja a sárobbogárdi zsidóság hazatérését, veszteségeit, és az 1948-ban neológként újjáalakult vallási élet megindulását, majd a hitközség lassú elhalását, a zsinagóga sorsát, a mártírmegemlékezések történetét.

A szerző célja – ahogy a bevezetőben megfogalmazza – az emlékéltetés, a történelmi emlékezet megőrzése. Ennek az emlékmegőrzésnek talán egyik legértékesebb része a Sárobbogárdi és környékéről elhurcolt zsidók nevének közlése. A jól áttekinthető, nagy műgonddal írt és szerkesztett könyv 962 jegyzetet és a felhasználni szakirodalmat, a források jegyzékét is tartalmazza.

(Lakk Norbert: *A sárobbogárdi zsidóság története. Helytörténeti Füzetek IV. A Sárobbogárdi Múzeum Egyesület kiadványa, Sárobbogárd, 2015. 216 oldal.*)

Gergely Anna

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdentel.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszíni telepítésével. Együttműködünk a házi orvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkeztetést is biztosítunk. Szakmai működési engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezünk. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Tóthné Hívös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Lakások, szállodák, lépcsőházak, homlokzatok kőműves, festési, burkolási, takarítási munkáit vállalom. 06-70-216-0234.

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtő elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikat, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, tört vagy fazonaranyat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállítás, értékbecslés díj-

tan, vidékre is. Üzletünk: II., Fő u. 67. Tel.: 06-1-789-1693, 06-30-382-7020.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszíjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay–Murányi u. sarok, a Garay térnél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Programajánlat

JÚNIUS

Generációk Klubja (VI. ker., Hunyadi tér 3., félelelet)

8.: Fináli Gábor rabbi helyettes előadás-sorozatának folytatása

15.: „TEVőlegesen” téma kapcsán hívtam meg Pásztor Tibor monitoring igazgatót

22.: Deák Gábor: Mispochológia Mesterfokon

29.: Záróbuli zongorára, a hangszernél Fűzy Gábor

A fejlesztés, valamint a gyógytorna ünnepek kivételével csütörtökönként a megszokott időben!

A klub hétfői eseményei 15 órakor kezdődnek.

Hegedűs Klub (1136 Bp., Hegedűs Gyula. u. 3.)

Minden hétfőn és szerdán 14 órától gyógytorna szakképzett gyógytornász segítségével. A torna célja az egészség megőrzése.

9. (kedd) 14.00: Dr. Donász Mariann főorvos előadása „Gondok, bajok 40 év után” címmel

16. (kedd) 14.00: Beszélgetés közéletünk kulisszatitkairól. Vendégünk Dési János újságíró

Hírek, események röviden

– **Balatonfüred.** Kedves Hittestvéreink! Ebben az évben július és augusztus hónapban lesz nyitva a Mazsihisz balatonfüredi üdülője. Kóser étkeztetést biztosító szállásunkról a Hitközség szociális osztályán lehet érdeklődni hétfő, szerda, pénteki napokon. Telefon: 413-5524, 413-5571. E-mail: szocialis@mazsihisz.hu. Cím: 1075 Bp., Síp u. 12. I. emelet 121. szoba.

30. (kedd) 14.00: Vendégünk Szeszler György, a MUSZOE elnöke

Herman Klub (1075 Bp., Síp u. 12. Tel.: 413-5524, 413-5571)

4. (csütörtök): Délelőtti séta a Füvészkertben

9. (kedd) 14.00: Filmklub

10. (szerda) 14.00: Ügyességi játékok

11. (csütörtök) 14.00: Mindenki születésnapja

16. (kedd) 14.00: Zsidók a magyar sportban – beszélgetés

17. (szerda): Délelőtti séta a pesti zsidónegyedben

18. (csütörtök) 14.00: A zene ünnepe – zenehallgatás

23. (kedd) 14.00: Utazás a Föld körül – úti filmek sorozata

24. (szerda): Kirándulás

25. (csütörtök) 14.00: Irodalmi délután

30. (kedd): Sétahajózás

Irodalmi délután, filmklub, játékdélutánok (memória, dominó, kártya, sakk, kvíz, ügyességi), hétköznapokon mindkét klubban folyamatosan. A külsős programokra előzetes regisztrációt és hozzájárulást kérünk. Mindenkit szeretettel várunk!

Sálesüdeszek időpontjai

Hegedűs Gyula utca 3.

Június 6.	20.38 óra	
Június 13.	20.43 óra	
Június 20.	20.47 óra	
Június 27.	20.47 óra	
Július 4.	20.45 óra	
Július 11.	20.40 óra	
Július 18.	20.33 óra	
Július 25.	19.45 óra	(20.27-től böjt)
Augusztus 1.	20.13 óra	
Augusztus 8.	20.00 óra	
Augusztus 15.	19.47 óra	
Augusztus 22.	19.33 óra	
Augusztus 29.	19.19 óra	
Szeptember 5.	19.00 óra	
Szeptember 12.	18.45 óra	

Károli Gáspár tér 5.

Az időpontok megegyeznek a péntek esti gyertyagyújtás időpontjaival.

MEGHÍVÓ

A BZSH Újpesti Szeretetotthona és az Újpest–Rákospalota templomkörzet meghív minden kedves érdeklődőt

AZ ERKÖLCS KÖZÉRDEKŰ PROBLÉMÁI

című előadás-sorozat

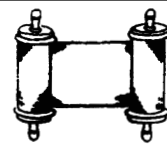
Előadók: dr. Földesi Tamás ny. egy. tanár,

valamint Szerdócz J. Ervin rabbi

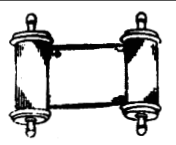
Az előadások csütörtökönként, 15 órakor kezdődnek a földszinti társalgóban.

Cím: 1042 Budapest, Liszt Ferenc u. 7.

Telefon: 06-30-661-4163 • 06-1-369-0827

IMADÓK

Templomok	Péntek este Jún. 5.	Szombat reggel Jún. 6.	Péntek este Jún. 12.	Szombat reggel Jún. 13.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	19.30	9.00	19.30	9.00
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	19.00	9.00	19.00	9.00
Bethlen tér 2.	19.15	9.30	19.15	9.30
Nagyfuváros u. 4.	19.00	8.00	19.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	20.30	8.00	20.30	8.00
Alma u. 2.	18.30	9.00	18.30	9.00
Kórház (Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	19.00	9.00	19.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Visegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	20.30	9.00	20.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	18.00		18.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	20.15	8.00	20.15	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	20.15	8.00	20.15	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	18.00	8.00	18.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	18.30	10.30	18.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.00		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Június 5. péntek	Szíván 18.	Gyertyagyújtás: 8.18
Június 6. szombat	Szíván 19.	Szombat kimenetele: 9.38
Június 12. péntek	Szíván 25.	Gyertyagyújtás 8.23
Június 13. szombat	Szíván 26.	Szombat kimenetele: 9.43
		Újholdhirdetés
Június 16. kedd	Szíván 29.	Jom kippur kátán
Június 17.–18. szerda–csütörtök	Szíván 30.–Támu 1.	Újhold

Mártír-istentiszteletek 2015

Június 7.		
Gyöngyös	11.00	Temető
Kiskunhalas	11.00	Zsinagóga
Kecskemét	15.00	Temető
Eger	15.00	Temető
Szentes	11.00	Temető
Kispest	11.00	Temető
Miskolc	11.00	Avasi temető
Tata	10.00	Temető
Tatabánya	14.00	Temető
Zalaegerszeg	10.30	Zsinagóga
	12.00	Temető
Június 14.		
Balassagyarmat	11.00	Temető
Nagykőrös	11.00	Zsinagóga
Salgótarján	11.00	Temető
Esztergom	11.00	Temető
Révkomárom	10.30	Temető
Győr	11.00	Temető
Székesfehérvár	11.00	Temető
Kápolnásnyék	14.30	Temető
Június 21.		
Nagykátán	10.30	Temető
Szécsény	11.00	Temető
Június 28.		
Veszprém	10.00	Temető
Cegléd	09.30	Zsinagóga
Szolnok	11.30	Zsinagóga
Szeged	10.00	Gettóemlékmű
	11.00	Zsinagóga
Békéscsaba	15.00	Temető
Dombóvár	14.00	Zsinagóga
Kaposvár	11.00	Temető
Gyula	12.00	Temető
Június 30.		
Vác	10.00	Temető
Július 5.		
Jászberény	11.00	Temető
Karcag	11.00	Zsinagóga
Szombathely	11.00	Temető
Tapolca	13.30	Emléktábla
	14.00	Temető
Július 12.		
Sopron	11.00	Temető

A további időpontokat folyamatosan közöljük. Kérjük olvasóinkat, hogy az időpontokat, helyszíneket rendszeresen kísérjék figyelemmel, mert változás lehetséges.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsekk: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondai Kft., www.mondai.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Június 11-től mozikban a zsűri nagydíjas „Saul fia”

A nyelvi, a vágási és a filmezési kérdéseket illetően is öt éves csapatmunka eredménye a Saul fia című film, amely nem a képekre, hanem a nézők képzeletére támaszkodva kívánja bemutatni az auschwitzi koncentrációs táborban másfél nap alatt játszódó történetet – mondta Nemes Jeles László filmrendező a 68. cannes-i fesztiválon tartott sajtótájékoztatóján a magyar versenyfilm bemutatását megelőzően.

A Saul fia – egyetlen kelet-európai és egyetlen első filmként – 18 filmmel versenyzett az Arany Pálmáért.

A film forgatókönyvét a Franciaországban történelem szakon végzett rendező a francia Clara Royer-val közösen írta egy tíz éve olvasott könyv alapján, amely a Sonderkommando tagjai által titokban írt és haláluk előtt elrejtett tekerésekről szól. Ők voltak azok a zsidó foglyok a koncentrációs táborban, akiknek a gázkamrákban megölt emberek tetemeit kellett eltakarítaniuk és elégetniük a krematóriumokban. Elszigetelten éltek a többi fogolytól, és miután néhány hónapig dolgoztatták, szisztematikusan likvidálták őket. A rendező szerint a szövegek nagyon felkavaróak, de tárgyyszerűek, olyan emberek tollából, akik tudták, hogy őket is meg fogják ölni.

A főhős a képzeletbeli magyar Saul Auslander, a Sonderkommando egyik tagja, aki egy kisfiú tetemében saját fiát véli felfedezni, és innentől kezdve egy cél vezérli: megadni a végtiszteséget a gyerekeknek. A film másfél nap eseményeit meséli el egyetlen emberre koncentrálván, aki a történet elején érzelmileg már teljesen kiüresedett a hónapok óta tartó munkától.

Ellentétben a korábbi holokauszt-filmekkel, a rendező nem szép vagy klasszikusan érzelmes mozt szere-

Nemes Jeles László

tett volna csinálni, hanem az a szándék vezérelte, hogy a néző végigkísérje a főhőst a 36 órán, mindenféle történelmi távolság vagy értelmezés nélkül. Nemes Jeles László meggyőződése, hogy nem lehet úgy megmutatni a soát a vásznon, ahogy azt eddig tették, ezért elsősorban nem a képekre, hanem a nézők képzeletére kívánt támaszkodni.

Az operatőrrel, Erdély Mátyással közösen találták ki a vizuális világot, amelynek lényege, hogy „nem fogják megmutatni azt, amit lehetetlen megmutatni”. Az operatőr elmondta, hogy nem tartották szükségesnek a környezetet vagy a történelmi kontextust bemutatni, kizárólag Saul történetét követi a kamera is, képileg csak erre koncentrálnak.

A főszerepet Röhrig Géza amatőr színész-költő játssza, aki filmrendezőként végzett Szabó István osztályában a Színház- és Filmművészeti Főiskolán. Tizenöt éve New Yorkban

él, ott ismerte meg Nemes Jeles László. Röhrig Géza egy újságírói kérdésére elmondta, hogy a Sonderkommando tagjai is áldozatok voltak, ők maguk nem vettek részt az emberek megölésében, kényszerítették őket a holttestek eltakarítására, ezért nem fogadható el az a sokak által a mai napig hangoztatott álláspont, miszerint kollaboránsok voltak.

Sipos Gábor producer arról beszélt, hogy sem Franciaországban, sem Izraelben nem sikerült koprodukciós partnert találniuk a film megvalósításához, aminek oka szerint elsősorban a téma volt, amelyet „kockázatosnak” tartottak a potenciális külföldi társak. Az alkotást, amely a Laokoon Filmgroup gyártásában és a VisionTeam koprodukciójában készült a New York-i Claims Conference közreműködésével, végül 321,6 millió forinttal támogatta a Magyar Nemzeti Filmalap.

MTI

Róth Miksa műve a Parlamentben

(Répás fotó)

...és ideje van a nevetésnek

Egy férfi a halálos ágyán odaszóltja magához a feleségét:

– Az utolsó kívánságom az, hogy ha meghalok, Kovács Pistához menj feleségül.

– Hogyhogy? Hisz mindig utáltad a Kovács Pistát!

– Most is utálok.

Férfi a repülőgépen a stewardessnek:

– Hölgyem, fel vagyok háborodva! Rendszeresen Önökkel repülök, de sosem mehetek akkor a végére, amikor akarok, soha nem látom a filmet, és mindig ablak mellett kell ülnöm!

– Ne szórakozzon már, kapitány úr, hanem kezdje meg a felszállást!

Nyílt egy új áruház a közelben. Minden terméket illatokkal tesznek vonzóbbá. Ahogy közeledsz a tojásokhoz, friss rántotta illatát érzed. A péksüteményeknél érzed a frissen süített kenyér ínycsiklandó illatát. Fantasztikus.

De WC-papírt nem veszek ott többet...

SPÁNN GÁBOR

Szép álmokat!

Egy vallásos zsidó ember lefekvés előtt imádkozik. Meg vagyok róla győződve, hogy a mindkét nem számára rendszeresített imakönyvben található, évszázadok óta hagyományosan azonos szövegű imán túl ilyenkor ki-ki személyes vágyait vagy napjának mérlegét is közli az Örökkévalóval. Tudom, hogy földi ember ilyesmit a másikon nem kér számon – még ha ez a földi ember rabbiból van, akkor sem –, de nekem úgy hozzátartozik a napomhoz, mint az esti fogmosás.

Érdekes kutatás eredményeivel ismerkedhettünk meg nemrégiben. Egy tudóscsoport kiszámította, hogy egy 70 éves ember körülbelül 200.000 órát aludt át életében. Az is kiderült a tudós doktorok számára, hogy hazánkban minden harmadik ember alvásgondokkal küzd, de a legtöbb nem fordul orvoshoz. Nos, örömmel jelentem, hogy én is a „harmadikhoz” tartozom, és – mivel hiányosságaimhoz is következetes vagyok – immáron sok évtizede. Most megpróbálok leltárt készíteni arról, milyen külső tényezők tették tönkre az elmúlt fél évszázadban az álmat. Kiskamasz koromban egy bérházban laktunk, vékony falakkal és rengeteg szomszédal. A szobám jobb oldali fala mögött egy tudóasztmás úr élt, aki végigköhögte az éjszakát. Bal szomszédom az uralkodó osztály tagja volt. Egy vajúr, akiről nem tudtuk, hová jár, de mindig részegen jött haza, és akkor püspöklilára verte a feleségét, aki egész éjjel úgy visított, mint egy horrorfilm hőse. Gimnazista és főiskolás koromban szerelmi okból nem aludtam: vagy reménytelenül voltam szerelmes valakibe, vagy egy buli végződött esonkán, hisz abban az időben még nem voltak ilyen „adako-zók” a lányok. Aktív dolgozó koromban a TV Híradónál gályáztam, ahol gyakorta felcsöngtetek éjjel. Ekkortól már természetesnek vettem, hogy gyorsan kell aludnom, egy óra alatt többet. A 90-es évek végén nyugdíjra vonultam, és azóta már rutinból nem alszom, csak némi kémiai segédeszközzel, minek következtében megvalósult gyermekkori álmom: repülőpilóta, kamion- vagy vonatvezető leszek, kár, hogy minden járműből reggelfelé kidobnak. Úgyhogy összegezve: valakik tartoznak nekem több ezer óra alvással!

Egyébként a közelmúltban volt az alvás világnapja (miért pont annak ne legyen?!), hivatalos voltam egy érdekes előadásra, de nem lehettem ott, mert a statisztikától megijedve végigaludtam a napot!

Fel, Berlinre!

Nagy ünnepre készülnek Európa zsidó sportolói. Július 27. és augusztus 5. között kerül sor a kontinens Maccabiádjára (European Maccabi Games). A magyar küldöttség helyzetéről, a felkészülés utolsó fázisának állásáról kérdeztük Jusztin Ádámot, a delegáció sokat tapasztalt vezetőjét, a Maccabi VAC elnökét.

– Köszönöm kérdését, jól állunk. Egyelőre – majdnem véglegesen – 52 sportolóval és 10 vezetővel (akik kimagasló önkéntes munkát végeznek) a mi küldöttségünk térségünk legnagyobb csapata. Persze nem tudunk vetélkedni az izraeliekkel, franciákkal, angolokkal. Egyes számokban az USA-ból, Ausztráliából, Dél-Afrikából és Dél-Amerikából is jönnek versenyzők nem európai vendégként. A német rendezők mintegy 2000 sportolót tudnak magas színvonalon elhelyezni. Milyen versenyszámokban indulnak sportolóink? Egészen pontosan golfban, lövészetben, triatlonban, lovaglásban, asztaliteniszben, teniszben, vívásban, a most már nagyon népszerű felnőtt és junior futsalban, valamint vízilabdában várják a rajtot a fiúk és a lányok. Van két nagyon jó hírünk: a futsalosok vezetését a Beitar Jeruzsálemben egykor játékosként, most sportvezetőként nagyon népszerű Salló István vállalta el. A vízilabdások vezetője pedig Montreal olimpiai bajnoka, Kenéz György lesz.

– Úgy tűnik, most kimarad néhány korábbi sikersportágunk, mivel törölték őket.

– Sajnos nem lehetnek ott karatésaink, közülük azelőtt S. Kovács Ádám biztos éremszerzőnk volt. A legutóbbi világtájakokon Izraelben pedig Kunos Zsuzsa nyert aranyérmet. Nem lesznek ott korábban eredményes női tornászaink sem. Szívfájdalmam, hogy nem indulunk a kosárlabda-küzdelmekben. Ez ugyanis az én sportágam, azt hiszem, sikeres voltam benne. De most már sportvezetőként a delegáció az első.

– Ugyanakkor érdekes, hogy olyan sportágban is lesz versenyzőnk, mint a díjlovaglás. Igen, már a 2013-as izraeli Maccabiádján is voltak lovasversenyek, de akkor díjjugratás is volt. Annak ellenére, hogy Izraelben ez volt az első ilyen jellegű verseny, az ottani Rothschild-ménesek egészen kiváló lovakat bocsátottak néhány induló rendelkezésére, de sajnos nem mindenkinek. Most a magyar színeket az Izraelben ezüstérmes Bodnár Robin képviseli.

– Hol lesznek a versenyek?

– Ez egy nagyon érdekes, izgalmas kérdés. A berlini Olimpiai Stadion létesítményei mellett a Hertha BSC csodálatos pályái állnak a rendelkezésünkre. Nagy örömről – és az hiszem, megnyugvást is –, hogy a hitleri 1936-os olimpiára készült létesítmények ma több ezer zsidó sportolónak és sportvezetőnek adnak helyet. Külön ki szeretném említeni a vívóversenyek színhelyét, amelyet egykori zsidó kardvívó olimpiai bajnokunk, Kabos Endre emlékének ajánlunk. A kardvívás győztese az általunk felajánlott Kabos Endre-kupát kapja, és Kabos Endre arcképével díszített hatalmas logó hirdeti a sportszarnokban a világháborúban elpusztult vívósenink emléket.

A vívóversenyek egyébként szintén az eredeti helyszínén, az 1936-os vívócsarnokban lesznek.

Kabos Endre mellett itt aratott világsikert Hitler kedvenc német zsidó versenyzője, Helena Mayer ellen a fiatal Elek Ilona, a Csibi. Egyébként Kabos Endrén és Elek Csibin kívül a náci olimpián aranyérmet szerzett a zsidó sportolók közül a birkózó Kárpáti Károly, a vízilabdás Bródy György és Sárkány Miklós.

Végül a mindig kényes témáról, az anyagiakról kérdezem a Maccabi VAC elnökét.

– Úgy érzem – válaszol –, összejön a tervezett és szükséges összeg. Alapvetően pályázati forrásokra, a kormány, a Mazsihisz, valamint más zsidó szervezetek támogatására számítok. Nem elhanyagolható a résztvevők hozzájárulása sem. Viszont a korábbi versenyekhez képest sajnos csökkent a magántámogatók száma, így a tőlük kapott anyagi segítség összege is. Szerintem nagyszerű Európai Maccabi Játékok elé nézünk. Remek környezet, pontos szervezés várja sportolóinkat a versenyeken és a megnyitón, ahol majd hagyományosan felhangzik a Hatikva, és Berlin egére felkúszik a Dávid-csillagos kék-fehér zászló.

– Előre is sok sikert kívánunk.

Molát Ferenc

TÖBB EZER ÉVES PRÓFÉCIÁK - EREDETI IZRAELI DALLAMOKON - MAGYARUL
A Jeruzsálem te színarany című első magyar nyelvű album után, most újabb tizenöt népszerű izraeli dalt hallgathat, énekelhet a SABBATHSONG klezmer együttesel. CION - itt lakozom, mert ezt szeretem címmel jelent meg legújabb CD-jük, melyen a Kossuth-díjas cimbalomművész ŐKRÓS OSZKÁR és a KINNERET kamarakórus működik közre.

Megrendelhető a 0670 2632059-es telefonszámon. Támogassa adójának 1%-ával munkánkat - Tiszta Művészetért Társulat Egyesület